

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Kauza Jana Litomiského. Případ perzekuce za opoziční aktivity v období tzv. normalizace

Bakalářská práce

Studijní program: B7106 – Historická studia
Studijní obor: 7105R062 – Kulturněhistorická a muzeologická studia
Autor práce: **Hana Čapková**
Vedoucí práce: doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana Čapková**
Osobní číslo: **P15000293**
Studijní program: **B7106 Historická studia**
Studijní obor: **Kulturněhistorická a muzeologická studia**
Název tématu: **Kauza Jana Litomiského. Případ perzekuce za opoziční
aktivity v období tzv. normalizace**
Zadávací katedra: **Katedra historie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce bude věnována případu signatáře Charty 77 a člena Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných Jana Litomiského, odsouzeného v roce 1981 pro svou opoziční činnost k tříletému vězení a k dvouletému tzv. ochrannému dohledu po výkonu trestu. Pozornost bude samozřejmě věnována i celkově osobnosti Jana Litomiského se zaměřením na jeho opoziční aktivity. Studentka bude vycházet především z dokumentů Archivu bezpečnostních složek, v první řadě z vyšetřovacího spisu ke kauze. Pominuta nebude ani metoda oral history, počítá se s uskutečněním rozhovoru s J. Litomiským. Práce bude zasazena do obecného kontextu opozičních aktivit a jejich potírání v období tzv. normalizace, k čemuž bude využita stávající odborná literatura.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury: **viz příloha**

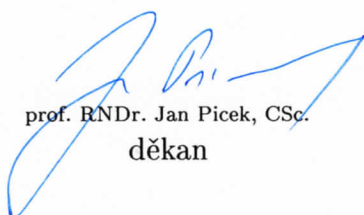
Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.

Katedra historie

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2018**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2017

Příloha zadání bakalářské práce

Seznam odborné literatury:

BLAŽEK, Petr - PAŽOUT, Jaroslav (eds.): *Dominový efekt: opoziční hnutí v zemích střední Evropy a pád komunistických režimů v roce 1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, 2013, 423 s., ISBN 978-80-7285-166-9.

BLAŽEK, Petr (ed.): *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha: Dokořán 2005. 355 s., ISBN 80-7363-007-9.

CUHRA, Jaroslav - ELLINGER, Jiří - GJURIČOVÁ, Adéla - SMETANA, Vít: *České země v evropských dějinách. Díl IV., od roku 1918*. Praha: Paseka, 2006, 358 s., ISBN 80-7185-794-7.

CUHRA, Jaroslav: *Trestní represe odpůrců režimu v letech 1969-1972*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1997. 154 s., Sešity Ústavu pro soudobé dějiny, sv. 29. ISBN 80-85270-64-1.

GEBAUER, František - KAPLAN, Karel - KOUDELKA, František - VYHNÁLEK, Rudolf: *Soudní perzekuce politické povahy v Československu 1948-1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1993. 236 s., ISBN 80-85270-24-2.

KAPLAN, Karel: *Československo v letech 1967-1969*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993, 81 s., ISBN 80-042-6142-6.

OTÁHAL, Milan: *Normalizace 1969-1989: příspěvek ke stavu bádání*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2002, 105 s., ISBN 80-7285-011-3.

OTÁHAL, Milan: *Opozice, moc, společnost 1968-1970. Příspěvek k dějinám "normalizace"*. Praha: Maxdorf 1994, 124 s., ISBN 80-85800-12-8.

OTÁHAL, Milan: *Opoziční proudy v české společnosti 1969-1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011, 649 s., ISBN 80-728-5137-3.

PROCHÁZKA, Jaromír: *Poválečné Československo: 1945-1989*. Praha: Univerzita Karlova, 1991, 227 s., ISBN 80-7066-437-1.

VANĚK, Miroslav (ed.) - URBÁŠEK, Pavel (ed.): *Vítězové? Poražení?: životopisná interview. Díl I. Disident v období tzv. normalizace*. Praha: Prostor, 2005, 1121 s., Obzor. ISBN 80-7260-140-7.

VANĚK, Miroslav (ed.) - URBÁŠEK, Pavel (ed.): *Vítězové? Poražení?: životopisná interview. Díl II. Politické elity v období tzv. normalizace*. Praha: Prostor, 2005, 831 s., Obzor. ISBN 80-7260-141-5.

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978-1989: edice dokumentů. PAŽOUT, Jaroslav a kol. (eds.). Praha: Academia, 2014, 410 s., + 1 CD-ROM, Historie; [Název CD-ROMu: Edice dokumentů VONS 1978-1989: sdělení VONS (dokumenty č. 1-1125), další dokumenty VONS (dokumenty č. 1126-1204)] ISBN 978-80-200-2388-9.

VILÍMEK, Tomáš: "Všichni komunisté do ureň!": volby v Československu v letech 1971-1989 jako společenský, politický a státněbezpečnostní fenomén. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i., 2016. Česká společnost po roce 1945, 354 s., sv. 12. ISBN 978-80-7285-198-0.

VYKOUKAL, Jiří - LITERA, Bohuslav - TEJCHMAN, Miroslav: Východ: vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989. Praha: Libri, 2000, 860 s., Historická řada. ISBN 80-85983-82-6.

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že texty tištěné verze práce a elektronické verze práce vložené do IS STAG se shodují.

20. 7. 2019

Hana Čapková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat doc. PhDr. Jaroslavu Pažoutovi Ph.D., za odborné vedení bakalářské práce. Za jeho cenné rady, připomínky a trpělivost. Ráda bych chtěla poděkovat ing. Janu Litomiskému za to, že byl ochotný mi poskytnout rozhovor o jeho životě a případu. Dále děkuji Archivu bezpečnostních složek a knihovně Libri prohibiti za vstřícné jednání a ochotu spolupracovat.

Anotace

Bakalářská práce *Kauza Jana Litomiského* se zabývá životem, případem a průběhem vyšetřování Jana Litomiského v období tzv. normalizace. Zaměřuje se na formy perzekuce s důrazem na případ Jana Litomiského. V teoretické části se zabývám historickým kontextem doby, od Pražského jara až po Sametovou revoluci v roce 1989. V textu se nachází četné citace z rozhovoru s pamětníkem. Práce je doplněna obrazovou a dokumentární přílohou, obsahující fotografie dokumentů týkající se případu Jana Litomiského.

Klíčová slova

Normalizace, perzekuce, trestněprávní perzekuce, Pražské jaro, Sametová revoluce, Charta 77, Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných

Annotation

The bachelor thesis *The Case of Jan Litomiský* deals with the life, case and course of the investigation of Jan Litomiský during the so-called normalization. It focuses on the forms of persecution with an emphasis on the case of Jan Litomiský. In the theoretical part I deal with the historical context of the period, from the Prague Spring to the Velvet Revolution in 1989. In the text there are numerous quotations from an interview with the witness. The thesis is supplemented by a pictorial and documentation supplement containing photographs of documents related to the case of Jan Litomiský.

Key words

Normalization, Persecution, Criminal Law Persecution, Prague Spring, Velvet Revolution, VONS, Charter 77, Committee for the Defence of the Unjustly Persecuted

Obsah

Seznam použitých zkratk	9
Úvod	11
1. Obecné historické souvislosti	14
1.1 Pražské jaro	14
1.2 Srpen 1968 a okupace ČSSR	18
1.3 Normalizace 1969–89	20
1.3.1 První fáze normalizace v letech 1969–71	20
1.3.2 Normalizace od roku 1972 až do roku 1989	23
1.3.3 Rok 1989 a pád režimu	28
2. Perzekuce odpůrců režimu v letech 1969–1989	32
3. Případ Jana Litomiského	36
3.1 Dětství a život do roku 1980	36
3.2 Průběh trestného stíhání	40
3.3 Soud s Janem Litomiským	52
3.4 Jan Litomiský ve vězení a jeho život po propuštění	54
Závěr	58
Seznam použitých pramenů	59
Seznam použité literatury	60
Seznam příloh	62

Seznam použitých zkratk

ABS	Archiv bezpečnostních složek
ACAT	Action by Christians against Torture
a. č.	archivní číslo
atd.	a tak dále
č.	číslo
ČSL	Československá strana lidová
ČSS	Československá strana socialistická
ČSSR	Československá socialistická republika
doc.	docent
Dr., dr.	doktor
f.	fond
hod.	hodin
Ing., ing.	inženýr
inv. č.	inventární číslo
JUDr.	juris utriusque doctor, doktor obojího práva
JZD	jednotné zemědělské družstvo
K 231	Klub 231
KAN	Klub angažovaných nestraníků
kart.	karton
Kčs.	koruna československá
kpt.	kapitán
KDS	Křesťanskodemokratická strana
KOR	Komitet Obrony Robotnikow
KSČ	Komunistická strana Československa
KSS	Komunistická strana Slovenska
LP	Libri prohibiti
mjr.	major
ODS	Občanská demokratická strana
odst.	odstavce

OF	Občanské fórum
OSN	Organizace spojených národů
PhDr.	philosophiae doctor, doktor filosofie
písm.	písmeno
por.	poručík
pplk.	podplukovník
prap.	praporčík
pstržm.	podstrážmistr
r.	ročník, rok
Sb., sb.	sbírka
sign.	signatura
spis. zn.	spisová značka
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
StB	Státní bezpečnost
tr. č.	trestný čin
tr. zák.	trestní zákon
tzv.	takzvaný
ÚNV	Ústřední národní výbor
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
VB	Veřejná bezpečnost
VONS	Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
VPN	Veřejnost proti násilí
vyhl.	vyhláška

Úvod

V souvislosti s opozicí proti normalizačnímu režimu se nám vybaví řada osobností. Mezi ty méně známé patřil Jan Litomiský, byť jeho působení bylo bezesporu významné. Byl členem Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných, kterým se stal krátce po jeho založení v roce 1978. Za svoji činnost ve VONS byl trestně stíhán a následně uvězněn. Zároveň byl signatářem a později mluvčím Charty 77, jejíž zakládající prohlášení podepsal v roce 1977. V bakalářské práci se věnuji jeho dětství, průběhu vyšetřování a následným životním příběhem po propuštění z vězení.

Důvod, proč jsem si vybrala případ Jana Litomiského, je skutečnost, že neexistuje žádná souhrnná práce o jeho případu ani životě. Cílem je tedy zpracovat a zprostředkovat jeho příběh ostatním, kteří by o něj měli zájem.

Práce by mohla být v budoucnu doplněna studiem korespondence, kterou jsem v rámci bakalářské práce sice nezpracovala, ale ve vyšetřovacím spisu se nachází. Další prameny ke studiu korespondence Jana Litomiského jsou uloženy v knihovně Libri prohibiti. Samozřejmě by se dalo dále podrobněji rozebrat život a působení Jana Litomiského po pádu komunistického režimu. Mým cílem ale bylo popsat životní příběh za dob normalizace, proto jsem práci zakončila po Sametové revoluci.

V prvních kapitolách bakalářské práce se zabývám historickým kontextem doby od Pražského jara až po Sametovou revoluci. Zaměřila jsem se na opozici, která se formovala za dob normalizace a jak vystupovala proti komunistické straně a čeho mínila dosáhnout.

V následující kapitole se věnuji podobám trestněprávní perzekuce za dob normalizace. Popisují její formy a jakým způsobem se obyvatelstva dotýkala

Poslední a nejobsáhlejší část popisuje perzekuci a vyšetřování Jana Litomiského, které započalo roku 1980 a pokračovalo až do Sametové revoluce roku 1989. Kapitola je rozdělena do menších podkapitol. První přibližuje dětství a mládí Jana Litomiského. Druhá podkapitola je zaměřena na trestné stíhání Jana Litomiského. Další podkapitola zabývá se soudním řízením, popisuje průběh soudu a odsouzení. Závěrečná část vykresluje život ve vězení, pokus Jana Litomiského o předčasné propuštění z vězení v roce 1982 a následný výkon ochranného dohledu nad Janem Litomiským.

Při psaní bakalářské práce jsem využila stávající literaturu a prameny.

K dějinám Pražského jara mi nejvíce posloužila kniha od Jiřího Hoppeho *Opozice '68*, ve které popisuje probuzení občanské společnosti a skupiny, které se o to zasloužily. Publikace je zaměřena na K 231, KAN a sociální demokracii.

Trestněprávní perzekuce je uceleně zpracovaná v publikaci Jaroslava Pažouta *Trestněprávní perzekuce za dob tzv. normalizace 1969-1989*. Kniha se nejdříve zabývá obecným popsáním problematiky. V následujících kapitolách jsou uvedeny příkladové případy k jednotlivým druhům trestněprávní perzekuce.

Sborník *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968–1989* obsahuje přednášky, které se uskutečnily v Ústavu českých dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Zde se jsem nejvíce čerpala z článků *Programová orientace disentu 1969–1989* od Milana Otáhala, *Ženy v Chartě 77* od Kamily Bendové a *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných* od Jaroslava Pažouta.

Od Milana Otáhala jsem ve své bakalářské práci využila ještě další dvě publikace. Jako první zmíním *Normalizace 1969–1989, Příspěvek k bádání*, ve které Milan Otáhal odkazuje na díla českých autorů zabývajících se normalizací. Je rozdělena do tematických částí, kde v každé z nich odkazuje na literaturu. Druhou publikací je *Opozice, moc, společnost 1969/1989*, ve které je shrnuto období normalizace se zaměřením na opozici.

Lenka Kalinová a její kniha *Konec nadějím a nová očekávání* podává kompletní pohled na českou společnost v letech 1969–1993. Zabývá se jak sociálními dějinami, tak ekonomikou, tak i opozičním hnutím za dob normalizace. Její kniha nekončí pádem režimu, ale pokračuje až do roku 1993 a popisuje reformy, které probíhaly v prvních letech transformace.

K doplnění historického kontextu jsem čerpala z knihy *Od minulosti k dnešku* od Jana Rychlíka a Vladimíra Penčeva. Kniha se obecně zabývá kompletní českou historií od nejstarších dějin až po současnost.

Kniha *Dominový efekt: Opoziční hnutí v zemích střední Evropy a pád komunistických režimů v roce 1989* se skládá z odborných textů, které vznikly na základě referátů přednesených na konferenci „Lidská práva, opoziční hnutí a pád komunistických režimů ve Střední Evropě“ ve dnech 28. a 29. května 2009 v Akademii věd ČR. Nejvíce jsem využila zejména pasáže týkající se demonstrací a perzekuce během roku 1989.

V části, která se zabývá případem Jana Litomiského, jsem čerpala zejména z archivních materiálů uložených v Archivu bezpečnostních složek. V archivu se nachází vyšetřovací spis k případu Jana Litomiského, který je rozdělen do tří částí. První obsahuje hlavně usnesení o zahájení vyšetřování. Druhý spis je obsahově zaměřen na protokoly výpovědí jak Jana Litomiského, tak svědků. Dále se zde nachází protokoly o domovních prohlídkách a závěrečná zpráva vyšetřovatele StB. Třetí závěrečná část je dokumentace k trestné činnosti, která obsahuje dokumenty, které byly použity proti Janu Litomiskému.

Mezi další prameny, které jsem využila jsou dokumenty z knihovny Libri prohibiti, zde se nachází karton č. 34 ve sbírce VONS. Jsou v něm uloženy československé i cizojazyčné články o případu Jana Litomiského. Také sdělení VONS a prohlášení Charty 77, ve kterých se objevují informace o jeho kauze.

V neposlední řadě jsem využila informací z rozhovoru s Janem Litomiským, který mi poskytl 29. května 2019.

1. Obecné historické souvislosti

1.1 Pražské jaro

Pražskému jaru předcházelo období postupného uvolňování režimu. Ten už nadále nedokázal splňovat očekávání obyvatelstva. Proto se od poloviny 60. let začalo mluvit o reformách.¹ Po plenárním zasedání ÚV KSČ v lednu 1963 došlo například k velkému zmírnění cenzury. Díky tomu se do Československa dostala řada světové literatury, ale byla uveřejněna i československá díla, která nesměla být dříve publikovaná. Jeden z hlavních představitelů, zejména ekonomických reform, byl Ota Šik, který kritizoval národní hospodářství a požadoval vytvoření spotřebitelského trhu. Ekonomika se postupně zlepšovala a začínaly se uvolňovat i politické poměry v zemi.²

Rok 1968 se značí jako období tzv. Pražského jara, byl rokem, kdy vyvrcholily snahy o reformu socialismu.³ Odstartoval ji odchod 1. tajemníka ÚV KSČ Antonína Novotného z funkce a dne 5. ledna 1968 byl jeho nástupcem zvolen Alexander Dubček.⁴ Pád Novotného způsobila zejména slovenská národní otázka, díky ní se proti Novotnému zformovala opozice v ÚV KSČ složená ze slovenských členů ústředního výboru a z reformistů.⁵

V představách reformistů mělo dojít k „demokratizaci“ Československa, ale měl být zachován monopol moci KSČ a jeho ústřední úloha. Dále požadovali zrušení cenzury, otevření hranic, zavedení tržního hospodářství, obnovení právních jistot. Všechny tyto myšlenky byly uvedeny v programu KSČ – Akční program KSČ.⁶

Začala se aktivizovat veřejnost, což představovalo šok pro mnoho funkcionářů ČSSR. Velmi kritizovaný byl prezident Antonín Novotný, který v březnu odstoupil. Nástupcem na funkci prezidenta se stal generál Ludvík Svoboda. Nejprve Sovětský svaz dění v ČSSR nevěnoval přílišnou pozornost. Neuvědomoval si, že se jedná o velmi závažný problém uvnitř režimu.⁷

---

¹ HOPPE, Jiří: *Opozice '68. Sociální demokracie, KAN a K 231 v období pražského jara*, Praha: Prostor, 2009, str. 14.

² PERNES, Jiří: *Dějiny Československa očima Dikobrazu 1945-1990*, Brno: Barrister & Principal, 2003, str. 119–123.

³ HOPPE, Jiří: *Opozice '68. Sociální demokracie, KAN a K 231 v období pražského jara*, Praha: Prostor, 2009, str. 14.

⁴ CUHRA J. – ELINGER J. – GJURIČOVÁ A. – SMETANA V.: *České země v evropských dějinách – 4*, Praha: Paseka 2006, str. 230.

⁵ HOPPE, Jiří: *Opozice '68. Sociální demokracie, KAN a K 231 v období pražského jara*, Praha: Prostor, 2009, str. 14

⁶ Tamtéž str. 14-16.

⁷ CUHRA J. – ELINGER J. – GJURIČOVÁ A. – SMETANA V.: *České země v evropských dějinách – 4*, Praha: Paseka 2006, str. 233.

Dne 23. března 1968 se konala schůzka v Dráždanech, které se zúčastnili nejvyšší představitelé ze socialistických zemí. Vyjádřili zde velké znepokojení nad situací v Československu. Českoslovenští představitelé byli varováni, že musí usilovat o vyřešení celé situace. Sovětský svaz se snažil na Československo vyvíjet nátlak. Byl zaskočen jak rychlým vývojem ve společnosti, tak i kritikou v médiích.⁸

V Československu se postupně začala aktivizovat občanská emancipace a tím se dá hovořit o obnově občanské společnosti.⁹ Pojem občanská společnost lze chápat komplex nestátních a společenských zařízení. V kontextu Pražského jara sem lze zařadit instituce, které projevují své vlastní názory a zájmy jako společenské odbory, kulturní, sportovní a zájmové spolky, církve atd.¹⁰ Skupiny, které se snažily o obnovu občanské společnosti byly například KAN, K 231 a další.

K rozvoji občanské společnosti výrazně pomohlo faktické zrušení cenzury na počátku března roku 1968.¹¹ K tomu došlo zejména na základě probíhajících procesů na konci roku 1967 a počátku roku 1968. Napomohlo tomu však i například odstoupení Antonína Novotného z funkce prvního tajemníka ÚV KSČ. Dalším bodem byl konflikt z června roku 1967, který se zrodil na IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů. Posledním procesem bylo zejména odmítnutí samotné cenzury novináři v lednu roku 1968.¹²

Občané požadovali zejména zlepšení životní úrovně, dále svobodné náboženské vyznání, demokratizovat KSČ, změnu v postavení odborů a v organizacích Národní fronty anebo například rehabilitaci politických vězňů.¹³

Na jaře roku 1968 vznikl, již výše zmiňovaný KAN – Klub angažovaných nestraníků. Ten byl určen pro ty, kteří nechtěli být v komunistické straně anebo u jiných stran Národní fronty, ale i přes to se chtěli politicky angažovat. Vznik je spojen s aktivitou Alexandra Klimenta, který 14. března roku 1968 vydal článek „*Aktivita nepojmenovaných*“ v týdeníku *Literární listy*. Článek nabádal občany, kteří nebyli členy

---

⁸ HOPPE, Jiří: *Opozice '68. Sociální demokracie, KAN a K 231 v období pražského jara*, Praha: Prostor, 2009, str. 16.

⁹ VILÍMEK, Tomáš: *Občanská společnost a její význam v období Pražského jara*. In: VILÍMEK, Tomáš: *Paměť a dějiny. Revue pro studium totalitních režimů*, 2008, str. 10.

¹⁰ HOPPE, Jiří: *Opozice '68. Sociální demokracie, KAN a K 231 v období pražského jara*, Praha: Prostor, 2009, str. 20.

¹¹ VILÍMEK, Tomáš: *Občanská společnost a její význam v období Pražského jara*. In: VILÍMEK, Tomáš: *Paměť a dějiny. Revue pro studium totalitních režimů*, 2008, str. 10.

¹² HOPPE, Jiří: *Opozice '68. Sociální demokracie, KAN a K 231 v období pražského jara*, Praha: Prostor, 2009, str. 20–22.

¹³ Tamtéž, str. 27.

žádné politické strany, aby se více zúčastnili veřejného života a že Alexandr Kliment ustaví opoziční stranu.¹⁴

Vybrala jsem úryvek ze článku Alexandra Klimenta *Aktivita nepojmenovaných* z Literárních listů, kde popisuje, proč se většina obyvatelstva nachází mimo politiku a neangažuje se:

*„Avšak tuto velkou a vlastně většinovou skupinu občanů všech povolání zatlačila politika minulých dvaceti let do pasivity. Dokonce i podle ústavy ČSSR mohou být tito občané k něčemu jen vedeni, přiváděni, za neblahých okolností donucováni.“*¹⁵

Dne 5. dubna 1968 se konala ustavující schůze KAN v posluchárně Vysoké školy chemicko-technické v Praze. V sále se dohromady nacházelo asi 200 lidí. Dne 7. dubna byla odeslaná žádost o registraci na Národní výbor hl. města Prahy.¹⁶

Další, kdo se zasloužil o aktivizaci občanské společnosti byl K 231, neboli Klub 231 - Sdružení bývalých politických vězňů. V letech 1960, 1962, 1965 byly prezidentem Antonínem Novotným vyhlášeny amnestie, na jejichž základě bylo na svobodu propuštěno na tisíce vězňů. Většina amnestovaných měla strach jakýmkoli způsobem znovu vystupovat proti režimu, vytvořila se ale početná sociální vrstva občanů, která měla společný osud a odmítavý názor na komunistický režim. Za vznikem K 231 stojí zejména Jaroslav Brodský, který se spolu se Zdeňkem Mrázem, Luborem Havlem a Václavem Palečkem snažili vymyslet způsob, jak se zapojit do veřejného dění. Nápad měl velmi hojnou podporu, a proto se rozhodlo, že si bývalí političtí vězni založí vlastní organizaci. Název skupiny K 231 vymyslel Jaroslav Brodský, podle zákona na ochranu republiky číslo 231/1948. Dne 31. března 1968 se konala ustavující schůze K 231. Do čela organizace byl postaven Karel Nigrín, 1. místopředsedou se stal Václav Paleček, 2. místopředsedou Jan Šmíd, 3. místopředsedou Emil Vidra a generálním tajemníkem byl zvolen Jaroslav Brodský. Programem klubu bylo informovat občany o procesech v padesátých letech.¹⁷ KSČ však zůstala hlavní a rozhodující politickou stranou v Československu.¹⁸

---

¹⁴ HOPPE, Jiří: *Opozice '68. Sociální demokracie, KAN a K 231 v období pražského jara*, Praha: Prostor, 2009, str. 135.

¹⁵ KLIMENT, Alexandr: *Aktivita nepojmenovaných*, In: Literární listy, roč. 1, č. 3, str. 4.

¹⁶ HOPPE, Jiří: *Opozice '68. Sociální demokracie, KAN a K 231 v období pražského jara*, Praha: Prostor, 2009, str. 138, 142.

¹⁷ Tamtéž, str. 209–222.

¹⁸ RYCHLÍK, Jan: *Češi a Slováci ve 20. století*, Praha: Vyšehrad, 2015, str. 498.

V „*Poučení z krizového vývoje*“ z prosince roku 1970 jsou KAN a K 231 prezentovaná takto:

„Ústy jednoho z nich, L Svitáka, se přihlásily o slovo krajně reakční síly, jež se formovaly v takových organizacích, jako K 231 a Klub angažovaných nestraníků. Jejich programem byla likvidace vymožeností února 1948 a faktická likvidace socialismu. V čele ústředí K 231 byli K. Nigrin, J. Brodský, V. Paleček, O. Rambousek a další, kteří většinou byli přímými agenty západních rozvědek. Zakladateli KAN byli kromě I. Svitáka spisovatel V. Havel a prof. V. Černý, který měl těsné spojení s poúnorovou emigrací. KAN i K 231 měly úzké spojení se západními rozvědkami a dostávalo se jim nejen politické, ale i materiální podpory.¹⁹

Následná další vlna radikalizace obyvatelstva přišla s publikováním manifestu 2000 slov – 27. června 1968, který byl sepsán Ludvíkem Vaculíkem.

Srpnové okupaci předcházela schůze v Čierné nad Tisou, konající se 29. července roku 1968. Srpnovou okupací skončilo období Pražského Jara. Brežněv žádal o radikální zásahy proti formující se občanské společnosti, zavedení cenzury, obnovu utlumené činnosti Státní bezpečnosti a likvidaci spolkových i církevních aktivit.²⁰

---

¹⁹ *Poučení z krizového vývoje* In: *Totalita* [online], [vid. 3. 5. 2019], dostupné z: http://www.totalita.cz/txt/txt_poucení.php.

²⁰ KAPLAN, Karel: *Československo v letech 1967-1969*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993, str. 59.

1.2 Srpen 1968 a okupace ČSSR

K okupaci došlo 21. srpna roku 1968. Zúčastnily se jí vojska Varšavské smlouvy – Polské lidové republiky, Maďarské lidové republiky, Bulharské lidové republiky, Německé demokratické republiky a SSSR. U Drážďan zůstaly v záloze dvě divize Národní lidové armády NDR, jelikož se je Sověti rozhodli na poslední chvíli odvolat.²¹

Okupace byla Moskvou a ostatními zúčastněnými státy prezentovaná jako *bratrská pomoc* či *internacionální povinnost*. Z politického hlediska, ale okupace úspěšnou nebyla.²² Původně šlo o plán tzv. zvatelů, kteří se snažili na zasedání 20. srpna prosadit rezoluci o akutním nebezpečí, čímž měla být okupace legalizována. Mezi tzv. zvatele patřili představitelé konzervativního křídla KSČ Alois Indra, Drahomír Kolder, Antonín Kapek, Oldřich Švestka a Vasil Biřak. Tento plán ale nevyšel, jelikož konzervativní část KSČ byla v té době oslabena a nepodařilo se jí rezoluci prosadit.²³

Ihned po okupaci dne 22. srpna 1968 se konal mimořádný sjezd KSČ – vysočanský sjezd, na kterém došlo k odsouzení vojenské invaze do ČSSR. Sjezd dále schválil polednový reformní proces, a navíc potvrdil provedení federalizace.²⁴ Tento stav ale neměl dlouhé trvání.

Mezi dny 23. – 26. srpna 1968 se konala moskevská jednání. Výsledkem byl Moskevský protokol, který odmítl podepsat pouze jediný československý zástupce František Kriegel. Podpisem Moskevského protokolu došlo k odsouhlasení pobytu vojsk Varšavské smlouvy²⁵ na našem území.²⁶ Dne 16. října 1968 byla podepsána smlouva o dočasném pobytu vojsk na našem území. Podepsání Moskevského protokolu znamenalo přijetí všech sovětských požadavků jako: anulace vysočanského sjezdu²⁷, rozpuštění organizací

---

²¹ RYCHLÍK, Jan: *Češi a Slováci ve 20. století*, Praha: Vyšehrad, 2015, str. 500.

²² KAPLAN, Karel: *Československo v letech 1967-1969*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993, str. 68.

²³ RYCHLÍK, Jan: *Češi a Slováci ve 20. století*, Praha: Vyšehrad, 2015, str. 500.

²⁴ Tamtéž, str. 502.

²⁵ Sdělení v Moskevském protokolu o přítomnosti vojsk na území ČSSR:

„*Obě delegace projednaly otázky spojené s přítomností vojsk pěti socialistických zemí na území ČSSR a dohodly se o tom, že tato vojska se nebudou vměšovat do vnitřních záležitostí ČSSR. Jakmile pomine hrozba socialismu v ČSSR a bezpečnosti zemí socialistického společenství, bude proveden po etapách odchod spojeneckých vojsk z teritoria ČSSR.*“ In: *Totalita* [online], [vid. 3. 5. 2019], dostupné z: http://www.totalita.cz/txt/txt_prot_mosk_1968.php.

²⁶ KAPLAN, Karel: *Československo v letech 1967-1969*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993, str. 68.

²⁷ Prohlášení o neplatnosti vysočanského sněmu v Moskevském protokolu: „*Předsednictvo ÚV KSČ prohlásilo, že tzv. XIV. sjezd KSČ zahájený 22. srpna t.r. bez souhlasu ÚV KSČ, za porušení stanov KSČ a bez účasti členů předsednictva a tajemníků a mnohých dalších stranických organizací, je neplatný. Všechna potřebná opatření v této otázce provede předsednictvo ÚV KSČ po svém návratu do ČSSR. Delegace prohlásila, že mimořádný, XIV. sjezd KSČ bude svolán po normalizační situaci ve straně a v zemi.*“ *Moskevský protokol*, In: *Totalita* [online], [vid. 3. 5. 2019], dostupné z: http://www.totalita.cz/txt/txt_prot_mosk_1968.php.

s „protisocialistickým“ charakterem, znovu zavedení cenzury, odstranění nepohodlných politiků a nepotrestání osob, které před okupací kolaborovaly se SSSR.²⁸

---

²⁸ RYCHLÍK, Jan: *Češi a Slováci ve 20. století*, Praha: Vyšehrad, 2015, str. 504.

1.3 Normalizace 1969–89

Normalizací započalo období postupného upevňování komunistického režimu. Normalizace se snažila o obnovu tzv. reálného socialismu.

Měla několik fází. První fázi lze nazvat dle Milana Šimečka – obnovení režimu. Pak následuje etapa stabilizace režimu.²⁹

Milan Otáhal vymezuje dvě etapy opozičního hnutí, které se liší programovou náplní. V první fázi normalizace se opozice snažila především o odstranění Husákova vedení a návrat k lednové politice. Ve druhé etapě se nejvíce dle Otáhala projevuje „občanská opozice“. Ta se formulovala v polovině 70. let. Bývalí vězňové z 50. a 60. let se do ní nezapojovali z důvodu nedůvěry. Stáhli se do soukromí nebo odešli do exilu.³⁰

Vyskytují se neshody týkající se počátku normalizace: Někteří ji datují od okupace v srpnu roku 1968. Jiní až od nástupu prezidenta Gustáva Husáka do funkce 1. tajemníka KSČ dne 17. dubna 1969.³¹ Já osobně se přikláním k srpnové okupaci 21. srpna 1968, hlavně z důvodu závažnosti aktu ze strany SSSR, která stála přes sto obětí na životech, a do československé historie se tragédie nesmazatelně zapsala.

1.3.1 První fáze normalizace v letech 1969–71

Velmi důležitou roli na počátku normalizace hrála média. Po srpnu 1968 měla média nemalý vliv na koordinaci neozbrojeného nesouhlasu proti sovětské intervenci a díky tomu také nedošlo k uskutečnění plánu na jednorázový převrat v zemi. Došlo ale i k mediálním útokům zvenčí, jednalo se například o rozhlasovou stanici Vltava nebo časopis Zprávy. Nedokázaly však úplně oslabit obranu Pražského jara, jelikož obyvatelstvo cítilo ohrožení suverenity Československa. Změna nastala v roce 1969, kdy došlo k výměně zaměstnanců v redakcích. Média se znovu stala nástrojem manipulace s obyvatelstvem. Výhradní právo na denní informace získalo Rudé právo, které už bylo normalizované, a zájem obyvatel o veřejné dění upadl.³²

---

²⁹ OTÁHAL M.: *Normalizace 1969–1989, Příspěvek ke stavu bádání*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, str. 18.

³⁰ Tamtéž str. 18.

³¹ Tamtéž, str. 5.

³² KALINOVÁ, Lenka: *Konec nadějí a nová očekávání. K dějinám české společnosti 1969-1993*, Praha: Academia, 2012, str. 44–45.

Díky taktice neustálého ustupování Dubčekova vedení před Moskvou došlo k prvním projevům odporu, především studentů a odborových organizací. Ti vystupovali na obranu polednových úspěchů. Postupně tedy jejich naprostá podpora předních představitelů reformního křídla dostávala trhliny. K tomu napomohl zásah bezpečnostních složek proti demonstracím, nejprve dne 28. října 1968, následovně pak dne 6. a 7. listopadu. Poté studenti vyhlásili třídní okupační stávkou, kterou provedli dne 18. listopadu 1968. Stávka byla reakcí na zasedání ústředního výboru KSČ, jelikož doufali, že jeho výsledkem bude zachování demokratického kurzu, k čemuž nedošlo.³³

V lednu roku 1969 došlo k dalšímu projevu protestu, když se student Jan Palach sebeupálil. Akt částečně probudil obyvatelstvo. Demonstrace ale neměly výrazný vliv na vedení KSČ.³⁴

Na počátku března 1969 Moskva čekala na vhodnou záminku k odstranění Dubčka. Tou se staly tzv. hokejové události dne 28. března 1969 na mistrovství světa v hokeji, kdy Československo porazilo SSSR 4:3. Radost z vítězství postupně přešla k protisovětským demonstracím. Vše vyvrcholilo útokem na sovětskou leteckou společnost Aeroflot. K prvním demonstracím došlo už 21. března, kdy ČSSR porazilo poprvé SSSR 2:0. Dne 28. března byla z ulic stažena policie a před kanceláří Aeroflotu se objevila hromada dlažebních kostek, což naznačuje pravděpodobně záměrnou provokaci ze strany státu. Hokejové události vedly k mohutné represi sovětského vedení a k ústupu zbylých reformních členů předsednictva v dubnu 1969.³⁵ Dne 17. dubna 1969 na zasedání ústředního výboru KSČ došlo k odstranění Alexandra Dubčka z funkce a místo něj byl zvolen Gustáv Husák, kterého si vybrala sama Moskva.³⁶

Před prvním výročím srpnové okupace došlo k probuzení odporu společnosti. Ten se projevoval už od června 1969 zejména rozsáhlými letákovými akcemi. Bylo jich registrováno kolem 2000, mezi další formy patřily například také tiskoviny a vývěsky.³⁷ Srpnové demonstrace byly na dalších 19 let posledním velkým veřejným nesouhlasem občanů s režimem.³⁸

---

³³ OTÁHAL, Milan: *Opozice, moc, společnost*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994, str. 12–13.

³⁴ Tamtéž, str. 13.

³⁵ RYCHLÍK, Jan: *Češi a Slovinci ve 20. století*, Praha: Vyšehrad, Praha, 2015, str. 533.

³⁶ OTÁHAL, Milan: *Opozice, moc, společnost*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994, str. 13.

³⁷ KALINOVÁ, Lenka: *Konec nadějí a nová očekávání. K dějinám české společnosti 1969-1993*, Praha: Academia, 2012, str. 49–50.

³⁸ RYCHLÍK, Jan: *Češi a Slovinci ve 20. století*, Praha: Vyšehrad, 2015, str. 535.

V srpnu 1969 byl vydán manifest *Deset bodů*, který představoval novou fázi ve vývoji opozice, jež se vytvořila mimo KSČ. Manifest Deset bodů podepsali například Rudolf Battěk, Václav Havel, Luboš Kohout a další. V něm se přihlásili k Akčnímu programu, ale odmítali vedoucí úlohu komunistické strany.³⁹ Tesař a Batěk byli na základě dokumentu pozatýkáni, ale následovně po deseti měsících propuštěni z vězení.⁴⁰ Začaly vznikat organizované skupiny. První z nich bylo Hnutí revoluční mládeže. Mezi členy patřili Jan Frolík, Petruška Šustrová a další. Významnou osobností byl Petr Uhl. Hnutí revoluční mládeže se po přijetí *Zákonného opatření předsednictva Federálního shromáždění o některých přechodných opatřeních nutných ku pevnění a ochraně veřejného pořádku* č. 99/1969 ze srpna 1969⁴¹ stalo ilegální skupinou. Odmítalo pasivitu a aktivně se podílelo na veřejném dění.⁴² Z tohoto důvodu byli v prosinci roku 1969 a na počátku 1970 členové pozatýkáni. Hlavním obžalovaným byl Petr Uhl, kterého odsoudili na čtyři roky odnětí svobody.⁴³

Politické orgány Československa postupně ustupovaly od reformní politiky a likvidovaly zbytky reformy. Většina obyvatelstva po počátečním šoku ze srpnové okupace věřila, že se v reformě bude nadále pokračovat. Postupně se ale mezi obyvatelstvem začala šířit skepse a nevíra v socialismus. Docházelo k odstranění reformistů. Probíhaly tzv. prověrky, které měly za cíl odstranit nevhodné členy KSČ. Díky těmto krokům začala vznikat skupina sociálně vyloučených, která nesměla zastávat určitá zaměstnání, jejich děti studovat na školách. Vznikala opozice, která mohla fungovat pouze nelegálně.⁴⁴

Hlavní čistky byly provedeny až v roce 1970, kdy Gustáv Husák předložil předsednictvu materiál s názvem „*Návrh usnesení ÚV KSČ k výměně členských legitimací v r. 1970 a dokončení očisty strany od revizionistických a pravicově oportunistických živlů*“. Podle návrhu nemůže být členem nikdo, kdo „*narušoval leninské principy výstavby strany, zpochybňoval třídní přístup, zahraniční orientaci ČSSR a historické zásluhy KSČ*.“

---

³⁹ OTÁHAL, Milan: *Opozice, moc, společnost*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994, str. 15.

⁴⁰ OTÁHAL, Milan: *Programová orientace disentu 1969-1989*. In: BLAŽEK, Petr: *Opozice a odpor proti komunistickému režimu*, Praha: Dokořán, 2005, str. 25–6.

⁴¹ PAŽOUT, Jaroslav: *Trestněprávní perzekuce odpůrců režimu v Československu v období takzvané normalizace (1969-1989)*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2017, str. 17.

⁴² OTÁHAL, Milan: *Programová orientace disentu 1969-1989*. In: BLAŽEK, Petr: *Opozice a odpor proti komunistickému režimu*, Praha: Dokořán 2005, str. 26–28.

⁴³ OTÁHAL, Milan: *Opozice, moc, společnost*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994, str. 19.

⁴⁴ OTÁHAL, Milan: *Programová orientace disentu 1969-1989*. In: BLAŽEK, Petr: *Opozice a odpor proti komunistickému režimu*, Praha: Dokořán, 2005, str. 25.

Po provedené čistce bylo dne 1. ledna 1 535 537 členů KSČ, nová legitimizace nebyla vydána 326 817 členům, vyloučeno bylo 67 147 a členství zrušeno 259 670.⁴⁵

Čistky způsobily výměnu odborníků a do funkce se často dostávali méně kvalifikovaní odborníci, kteří ale byli věrní komunistickému režimu. Předpokladem pro profesní postup se stalo hlavně členství v KSČ a deklarování věrnosti komunismu, nikoli odbornost. Centrálně plánované hospodářství vedeno tímto způsobem, které se navrátilo po zrušení ekonomických reforem z roku 1968, nemohlo vydržet fungovat delší dobu. Potíže se vystupňovaly a vedení KSČ bylo nuceno přistoupit k jeho reformě.⁴⁶

Díky čistkám vznikla vrstva privilegovaných, která byla velmi zvýhodněná a vrstva nerovnoprávných, která musela za svoji aktivitu v roce 1968, zaplatit ztrátou některých občanských práv. Mezi těmito dvěma vrstvami se nacházela většina obyvatelstva, na nichž byl závislý úspěch normalizační politiky. Z tohoto důvodu se na ně politika Gustáva Husáka zaměřila.⁴⁷

V prosinci roku 1970 bylo přijato *Poučení z krizového vývoje*, které vykládalo o vývoji v posledním desetiletí. Reforma v něm byla odsouzena a tabuizovaná.⁴⁸

1.3.2 Normalizace od roku 1972 až do roku 1989

V roce 1972 byl přemožen odpor obyvatelstva a odstraněna opozice. Mocenské centrum muselo formulovat politiku vůči společnosti. Došlo k orientaci na konzumní socialismus, který se soustředil na zabezpečení sociálních jistot a určité životní úrovně. Tímto způsobem se komunistická strana snažila odpoutat pozornost lidu od politického dění. Vyloučila společnost z rozhodování o veřejných záležitostech. Ke zklidnění napomohly třeba rozsáhlé novomanželské půjčky, zvýšení přídavků na děti a sídlištní panelová výstavba.⁴⁹ Komunisté ovládli všechny organizace, které ovlivňovaly společenský život, aby mohli mít plně pod kontrolou veškeré snahy o reformy. Cílem bylo zejména odpolitizování a neutralizace společnosti. Došlo k návratu k centrálně plánovanému hospodářství a k zrušení veškerých ekonomických reforem.⁵⁰

---

⁴⁵ RYCHLÍK, Jan: *Češi a Slováci ve 20. století*, Praha: Vyšehrad, 2015, str. 538.

⁴⁶ OTÁHAL, Milan.: *Normalizace 1969-1989, Příspěvek ke stavu bádání*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, str. 61–62.

⁴⁷ OTÁHAL, Milan.: *Opozice, moc, společnost*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994, str. 21.

⁴⁸ CUHRA, Jaroslav – ELLINGER, Jiří – GJURIČOVÁ, Adéla – SMETANA, Vít: *České země v evropských dějinách. Díl 4. Od roku 1918*. Praha: Paseka, 2006, str. 242–243.

⁴⁹ Tamtéž, str. 263.

⁵⁰ OTÁHAL, Milan.: *Normalizace 1969-1989, Příspěvek ke stavu bádání*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, str. 59–62.

Pro opozici toto období nebylo příznivé. Opoziční hnutí bylo nazýváno disentem. Jednalo se převážně o pronásledované, perzekuované občany nebo exkomunisty – ti, ale ztratili vůdčí úlohu, jelikož většina byla uvězněna. Intelektuálové začali dávat najevo svoji nespokojenost vůči režimu veřejným vystupováním nebo dopisy zaměřeným proti perzekučním opatřením.⁵¹ Příkladem je Václav Havel, který patřil mezi intelektuály, jenž nebyli členy KSCČ ani netvořili organizovanou skupinu. Roku 1975 napsal *Otevřený dopis Gustávu Husákovi*, ve kterém se snažil o analýzu normalizačního režimu.⁵²

Disidenti byli povětšinou izolováni a nepředstavovali větší hrozbu, jejich význam spočíval v odhalení totalitního režimu a byl důkazem, že i přes všechny snahy státu se nepodařilo zlomit vůli obyvatelstva proti normalizaci.⁵³

Do sporu s režimem se dostalo hnutí underground, který šířil svobodu projevu v oblasti kultury, hudby.⁵⁴ Jednalo se především o hnutí mladší generace. Hlavním programem hnutí bylo zejména přání a touha žít podle vlastních představ. Mezi představitele tohoto hnutí patřil například Ivan Martin Jirous.⁵⁵ Postupně docházelo k perzekuci členů, k zakazování koncertů a k procesům se členy undergroundu, které vyvolaly protesty. Protestovala zejména opozice a díky tomu došlo ke sjednocení opozičních proudů.⁵⁶ K unifikaci opozičního hnutí, byl ale potřeba jednotný program, na kterém by se všechny skupiny shodly. V lednu roku 1977 bylo vydáno Prohlášení Charty 77. K Chartě 77 patřil každý, kdo souhlasil s jejím prohlášením, podílel se na ni a podporoval ji. Prohlášení Charty 77 analyzovalo stav mezinárodních paktů o občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních paktech.⁵⁷ V Helsinkách od roku 1972 probíhala zasedání Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, kterých se zúčastnilo i Československo. Výsledkem byl Závěrečný akt, který se zavazoval kromě jiného dodržovat lidská práva a svobodu. Dále pak pakty OSN – Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, které byly schváleny již v roce 1966. Československo je podepsalo v roce 1968.

---

⁵¹ OTÁHAL, Milan: *Programová orientace disentu 1969-1989*. In: BLAŽEK, Petr: *Opozice a odpor proti komunistickému režimu*, Praha: Dokořán, 2005, str. 31-32.

⁵² BLAŽEK, Petr – PAŽOUT, Jaroslav: *Dominový efekt: Opoziční hnutí v zemích střední Evropy a pád komunistických režimů v roce 1989*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 2013, str. 115.

⁵³ OTÁHAL, Milan: *Programová orientace disentu 1969-1989*. In: BLAŽEK, Petr: *Opozice a odpor proti komunistickému režimu*, Praha: Dokořán, 2005, str. 40.

⁵⁴ Tamtéž, str. 32.

⁵⁵ BLAŽEK, Petr – PAŽOUT, Jaroslav: *Dominový efekt: Opoziční hnutí v zemích střední Evropy a pád komunistických režimů v roce 1989*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 2013, str. 116.

⁵⁶ Tamtéž, str. 116.

⁵⁷ OTÁHAL, Milan: *Programová orientace disentu 1969-1989*. In: BLAŽEK, Petr: *Opozice a odpor proti komunistickému režimu* Praha: Dokořán, 2005, str. 32.

V platnost vstoupily v roce 1976. K Chartě 77 se zpočátku hlásil menší počet lidí, popularita narostla až v pol. 80 let. Byla vnímána spíše jako česká záležitost a Slováci byla přijímána velmi chladně.⁵⁸ V roce 1989 se k Chartě 77 hlásilo kolem dvaceti Slováků.⁵⁹ Jelikož se společnost obávala perzekuce, do listopadu 1989 ji podepsalo pouze kolem dvou tisíc signatářů.⁶⁰

Důvodem, proč se k Chartě 77 připojil pouze malý počet občanů, byla hrozící perzekuce signatářů, ale i samotná koncepce Charty 77. Podpisem by občanu hrozilo riziko zatčení a následná perzekuce rodiny. Proto se většina obyvatel rozhodla nepodepsat Chartu. Jednalo se většinou o osoby na režimu závislých, které chtěly využívat výhod, jaké jim režim umožňoval.⁶¹ Většina veřejně známých osobností byla donucena k podpisu tzv. Anticharty, ve které se distancovaly od Charty 77.⁶² Další reakcí komunistů na Chartu 77 byl třeba i článek „ztroskotanci a samozvanci“, vydaný v Rudém právu v lednu roku 1977, který Chartu 77 a chartisty hanobil.⁶³ I přesto hlavním významem dokumentu bylo zejména sjednocení politických i ideových iniciativ. Ukazovala realitu československého režimu a tím se dostala do světového zájmu. Režim proti ní nemohl rázněji zasáhnout, ale musel ji vzít na vědomí.⁶⁴

Dne 27. dubna roku 1978 vznikl Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných. První, kdo přišel s myšlenkou vytvořit v rámci Charty 77 výbor na obranu uvězněných byl Jan Tesař. První myšlenka o založení VONS se objevila v letě roku 1977. Na začátku roku 1978 došlo k zadržení tří signatářů Charty 77 – Václava Havla, Pavla Landovského a Jaroslava Kukala na plese železničářů v Národním domě. Díky tomu byl založen devítičlenný Výbor na obranu Václava Havla, Pavla Landovského a Jaroslav Kukala, který se skládal z jejich přátel. Ten si kladl za úkol shromáždit materiály pro jejich obhajobu a informovat o jejich případu veřejnost jak domácí, tak zahraniční. K samotnému založení VONS došlo 27. dubna 1978 v bytě manželů Bendových. Nestal

---

⁵⁸ OTÁHAL, Milan: *Programová orientace disentu 1969-1989*. In: BLAŽEK, Petr: *Opozice a odpor proti komunistickému režimu* Praha: Dokořán, 2005, str. 32.

⁵⁹ RYCHLÍK, Jan – PENČEV, Vladimír: *Od minulosti k dnešku: dějiny českých zemí*. Praha: Vyšehrad, 2018, str. 553–54.

⁶⁰ OTÁHAL, Milan: *Programová orientace disentu 1969-1989*. In: BLAŽEK, Petr: *Opozice a odpor proti komunistickému režimu*, Praha: Dokořán, 2005, str. 25–33.

⁶¹ Tamtéž, str. 34.

⁶² Tamtéž, str. 34.

⁶³ VILÍMEK, Tomáš: *Dvojí způsob života. Studie o Chartě a československé společnosti (1977-2000)*. In: SUK, Jiří – KOPEČEK, Michal – ANDĚLOVÁ, Kristina – VILÍMEK, Tomáš – HERMANN, Tomáš – ZAHRADNÍČEK, Tomáš: *Šest kapitol o disentu*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2017, str. 80.

⁶⁴ OTÁHAL, Milan: *Programová orientace disentu 1969-1989*. In: BLAŽEK, Petr: *Opozice a odpor proti komunistickému režimu* Praha: Dokořán, 2005, str. 36.

se ale přímou součástí Charty 77, pouze se přihlásil k jejímu duchu. VONS si kladl za cíl sledovat případy osob, které byly trestně stíhány nebo vězněny za projevy svého přesvědčení nebo které byly obětí policejní a soudní libovůle. Zprvė shromažďoval, co nejvíce informací k jednotlivým případům. Podle nich pak posuzovali, jestli je jednání úřadů správné a není v rozporu s československým právním řádem. Na základě toho pak VONS vytvářela tzv. „sdělení“, ve kterých popisovala průběhy případů. Celkem jich od svého založení do konce roku 1989 vypracovala 1 125. Při výběru případu, kterým se mělo VONS zabývat, platilo právo veta. Pokud jeden člen nesouhlasil případ byl odložen. Dne 29. května roku 1979 došlo k velké akci, kdy příslušníci StB vnikli do bytů členů VONS a provedli domovní prohlídku. Nakonec došlo k vynesení rozsudku nad členy VONS 23. října 1979, odsouzenými byli Petr Uhl, Václav Havel, Václav Benda, Otta Bednářová, Jiří Dienstbier a Dana Němcová.⁶⁵ Mezi dalšími odsouzenými, ale až v osmdesátých letech lze zmínit právě Jana Litomiského, Ladislava Lise, Jiřího Rumla a Jana Rumla. V osmdesátých letech museli členové VONS i Charta 77 čelit různým druhům šikany. StB se podařilo infiltrovat VONS. Díky tomu získávala informace o VONS a později se StB podařilo zabavit archiv výboru. Po nástupu Gorbačova do funkce generálního tajemníka ÚV KSSS se situace pro VONS zlepšila. Po roce 1989 se VONS nerozpadl. Podílel se na novelizacích zákonů, na rehabilitačních zákonech a při přípravě amnestie. VONS přerušilo svoji činnost dne 3. července 1996, při poslední schůzi.⁶⁶

Postupně se začaly prohlubovat ekonomické problémy v Československu, a to zejména v druhé polovině 80. let. Na vině byla orientace na těžký průmysl a centrální plánování. Došlo k problémům s udržením růstu životní úrovně, což byl zásadní předpoklad normalizační rovnováhy.⁶⁷

Novým jevem se stala tzv. šedá zóna. Do ní patří lidé, kteří si udržovali odstup od režimu, ale určitým způsobem podporovali nějakou nezávislou aktivitu, veřejně se k ní však nepřihlásili. Postupně rostla ochota angažovat se, čemuž napomohl i zahraniční rozhlas jako Hlas Ameriky, Svobodné Evropy nebo BBC.⁶⁸

---

⁶⁵ PAŽOUT, Jaroslav: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978-89*, Praha: Academia, 2015, str. 11,33.

⁶⁶ PAŽOUT, Jaroslav: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných*. In: BLAŽEK, Petr: *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*, Praha: Dokořán, 2005, str. 107–109.

⁶⁷ PAŽOUT, Jaroslav: *Postihy za protirežimní vystoupení v Československu na konci 80. let*. In: BLAŽEK, Petr – PAŽOUT, Jaroslav: *Dominový efekt: Opoziční hnutí v zemích střední Evropy a pád komunistických režimů v roce 1989*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 2013, str. 161.

⁶⁸ CUHRA, Jaroslav – ELLINGER, Jiří – GJURIČOVÁ, Adéla – SMETANA, Vít: *České země v evropských dějinách. Díl 4. Od roku 1918*. Praha: Paseka, 2006, str. 274.

Zvolením nového generálního tajemníka KSSS Michaila Sergejeviče Gorbačova, se blíží chvíle pádu režimu. V roce 1986 byla vyhlášena politika přestavby neboli „perestrojky“, která byla československými politiky přijímána v Československu s rozpolcenými pocity, zejména je rozrušilo *zrušení cenzury a zpochybnění ideologického a politického monopolu*.⁶⁹ Důvodem byl tzv. syndrom „osmašedesátého“, který vyvolával nedůvěru k perestrojce.⁷⁰ S nadějí byla přestavba přijímaná u obyčejného obyvatelstva, jelikož obnovila zájem o veřejné dění.⁷¹

Dne 17. prosince 1987 v ČSSR došlo ke změnám v politické oblasti. Gustáv Husák odstoupil z funkce generálního tajemníka ÚV KSČ a na jeho post byl zvolen Miloš Jakeš. Ten si nepřál na režimu něco měnit, jelikož byl jedním z těch, kdo normalizační režim konsolidoval během masových stranických čistek. V říjnu 1988 došlo k demisím tří vlád – federální, české i slovenské a ihned následovalo zvolení vlád nových. Ladislav Adamec byl určen jako předseda federální vlády a František Pitr se stal předsedou české vlády. Nová federální vláda například znovu zavedla 28. říjen mezi státní svátky.⁷²

Postupně docházelo k aktivizaci společnosti a k obnovení zájmu o veřejné dění. V Bratislavě proběhla tzv. „svíčková“ demonstrace, konala se dne 25. března 1988 a zúčastnilo se jí kolem 2000 věřících.⁷³ Zájmem demonstrantů byla zejména náboženská svoboda. Demonstrace byla rozehnána vodními děly a obušky. Dne 21. srpna 1988 se konala v Praze demonstrace při příležitosti dvacátého výročí sovětské okupace, která odstartovala etapu velkých demonstrací.⁷⁴ Pak následovala demonstrace dne 28. října 1988.⁷⁵

Když došlo k uvolnění poměrů, začala vznikat řada revolučních iniciativ a opozice se začala diferenciovat. Vznikla například realistická skupina vedená Emanuelem Mandlerem. Nazývala se Demokratická iniciativa a působila jako protiváha chartistům.

---

⁶⁹ KALINOVÁ, Lenka: *Konec nadějí a nová očekávání. K dějinám české společnosti 1969-1993*, Praha: Academia, 2012, str. 291.

⁷⁰ BLAŽEK, Petr – PAŽOUT, Jaroslav: *Dominový efekt: Opoziční hnutí v zemích střední Evropy a pád komunistických režimů v roce 1989*, Ústav pro soudobé dějiny, str. 155.

⁷¹ KALINOVÁ, Lenka: *Konec nadějí a nová očekávání. K dějinám české společnosti 1969-1993*, Praha: Academia, 2012, str. 291.

⁷² RYCHLÍK, Jan – PENČEV, Vladimír: *Od minulosti k dnešku: dějiny českých zemí*. Praha: Vyšehrad, 2018, str. 581.

⁷³ PAŽOUT, Jaroslav: *Postihy za protirežimní vystoupení v Československu na konci 80. let*. In: BLAŽEK, Petr – PAŽOUT, Jaroslav: *Dominový efekt: Opoziční hnutí v zemích střední Evropy a pád komunistických režimů v roce 1989*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 2013, str. 161.

⁷⁴ Tamtéž, str. 161.

⁷⁵ RYCHLÍK, Jan – PENČEV, Vladimír: *Od minulosti k dnešku: dějiny českých zemí*. Praha: Vyšehrad, 2018, str. 581.

Později se tato skupina změnila v politickou stranu – Československá demokratická iniciativa.⁷⁶

Dne 15. října roku 1988 vyšel manifest *Democracii pro všechny* a tím vzniklo Hnutí za občanskou svobodu. Manifest získal 126 podpisů z Česka i ze Slovenska.⁷⁷ Významnou osobností hnutí byl Ján Čarnogurský. Díky Hnutí za občanskou svobodu se podařilo sjednotit českou a slovenskou opozici.⁷⁸

Skupina Klub za socialistickou přestavbu – Obroda vznikla během let 1988-89. Skládala se většinou z reformních komunistů a aktivistů z roku 1968. Hlásila se k socialismu, ale získala si jenom malý okruh občanů.⁷⁹

Díky nové generaci byly vytvořeny ještě další skupiny: Mírový klub Johna Lennona a Nezávislé mírové sdružení. Tyto skupiny ale oslovily malou část obyvatelstva. Žádaly mír a nezbrotění. Významné byly zejména z důvodu vytváření veřejných akcí, které se střetávaly s odporem režimu. Podílely se i na přípravě první velké demonstrace, která proběhla dne 21. srpna 1988 v Praze.⁸⁰

České děti se výrazně lišily od ostatních disidentských skupin. Ve svém Manifestu si kladly za cíl přípravu na příchod nového krále z Boží milosti. Požadovaly navrácení majetku církvím, klášterům a šlechticům. V Manifestu už ale nezmínily, jakým způsobem svých cílů chtějí dosáhnout.⁸¹

1.3.3 Rok 1989 a pád režimu

Od roku 1989 se začala politická situace v Československu vyhrcovat. Ke krizi výrazně přispěl vývoj situace v okolních státech. V Polsku byla legalizována Solidarita a byly pořádány částečně svobodné volby, ve kterých došlo k porážce komunistů. V Maďarsku

---

⁷⁶ OTÁHAL, Milan: *Programová orientace disentu 1969-1989*. In: BLAŽEK, Petr: *Opozice a odpor proti komunistickému režimu*, Praha: Dokořán, 2005, str. 37.

⁷⁷ Tamtéž, str. 37.

⁷⁸ RYCHLÍK, Jan – PENČEV, Vladimír: *Od minulosti k dnešku: dějiny českých zemí*. Praha: Vyšehrad, 2018, str. 582

⁷⁹ OTÁHAL, Milan: *Programová orientace disentu 1969-1989*. In: BLAŽEK, Petr: *Opozice a odpor proti komunistickému režimu*, Praha: Dokořán, 2005, str. 39.

⁸⁰ Tamtéž, str. 40.

⁸¹ OTÁHAL, Milan: *Opozice, moc, společnost 1969–1989. Příspěvek k dějinám normalizace*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994, str. 69–70.

na základě svobodných voleb byla vyhlášena Maďarská republika, která už byla demokratická.⁸²

Od 15. do 21. ledna 1989 se uskutečnily demonstrace na počest Jana Palacha, který se upálil v lednu 1969, tzv. *Palachův týden*. Další demonstrace proběhly 21. srpna a 28. října 1989. Proti těmto demonstracím tvrdě udeřila bezpečnost.⁸³ Tyto demonstrace vedly k přitvrzení právního řádu v „pendrekových zákonech”.⁸⁴

Václav Havel byl ve vězení od ledna roku 1989, kdy byl zatčen a následně odsouzen k devíti měsícům vězení z trestného činu podněcování a ztěžování výkonu pravomoci veřejného činitele. Dne 17. června 1989 byl Václav Havel propuštěn z vězení.⁸⁵ Ihned po jeho propuštění následovalo vydání manifestu *Několik vět*, sepsáno právě Václavem Havlem a uveřejněno dne 29. června 1989. Manifest podepsalo kolem 45 000 občanů.⁸⁶ Petice zdůrazňovala potřebu změny politického prostředí, dále změnu ústavy a hospodářské reformy. Mezi další body bylo propuštění politických vězňů, zrušení skryté cenzury a například respektování požadavků věřících.⁸⁷ Mnoho podpisů bylo od samotných řadových straníků, což již poukazuje na určitý rozklad uvnitř strany. Do listopadu 1989 petici podepsalo kolem 40 000 lidí.⁸⁸

Úplně nejvíce podpisů získala Navrátilova petice, která měla kolem 600 000 podpisů. Zorganizoval ji Augustin Navrátil na počátku roku 1988. Požadovala zejména náboženskou svobodu a odloučení církve od státu.⁸⁹ Podpořena byla i kardinálem Tomáškem.⁹⁰

Dne 17. listopadu 1989 došlo k demonstraci k padesátému výročí uzavření vysokých škol. Tisíce studentů a občanů se sešlo „Na Karlově“, poté se průvod vydal na Vyšehrad zapálit svíčky a odtud do centra, kde byl na Národní třídě zastaven a brutálně napaden. Vyskytla se i falešná zpráva o smrti studenta Martina Šmída, kterou měli potvrdit i svědci,

---

⁸² RYCHLÍK, Jan – PENČEV, Vladimír: *Od minulosti k dnešku: dějiny českých zemí*. Praha: Vyšehrad, 2018, str. 582.

⁸³ KALINOVÁ, Lenka: *Konec nadějí a nová očekávání. K dějinám české společnosti 1969-1993*, Praha: Academia, 2012, str. 315.

⁸⁴ CUHRA, Jaroslav – ELLINGER, Jiří – GJURIČOVÁ, Adéla – SMETANA, Vít: *České země v evropských dějinách. Díl 4. Od roku 1918*. Praha: Paseka, 2006, str. 295.

⁸⁵ PAŽOUT, Jaroslav: *Postihy za protirežimní vystoupení v Československu na konci 80. let*. In: BLAŽEK, Petr – PAŽOUT, Jaroslav: *Dominový efekt: Opoziční hnutí v zemích střední Evropy a pád komunistických režimů v roce 1989*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 2013, str. 165.

⁸⁶ RYCHLÍK, Jan – PENČEV, Vladimír: *Od minulosti k dnešku: dějiny českých zemí*. Praha: Vyšehrad, 2018, str. 582.

⁸⁷ OTÁHAL, Milan: *Opozice, moc, společnost*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994, str. 60.

⁸⁸ BLAŽEK, Petr – PAŽOUT, Jaroslav: *Dominový efekt: Opoziční hnutí v zemích střední Evropy a pád komunistických režimů v roce 1989*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 2013, str. 157.

⁸⁹ OTÁHAL, Milan: *Opozice, moc, společnost*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1994, str. 60.

⁹⁰ Tamtéž, str. 60.

kterí prý viděli bezvládné tělo na zemi. Ve skutečnosti se jednalo o agenta StB Ludvíka Zifčáka, který o motivech svého jednání odmítl mluvit. Jeho falešná smrt ale vedla k rychlejšímu spádu událostí. Dne 18. listopadu se sešli studenti vysokých škol v Realistickém divadle v Praze spolu s dalšími a došlo k dohodě o týdenní stávce a zároveň na 27. listopad vyhlásili dvouhodinovou generální stávku. Dne 19. listopadu bylo v Činoherním klubu v Praze ustanoveno Občanské fórum, jednalo se o koalici z dalších občanských iniciativ, do které se přidali i například někteří členové KSČ.⁹¹

Pak následovaly po celý týden ve všech větších městech Československa demonstrace proti politice vedení KSČ. Z divadel se stala místa pro veřejné diskuze. Dne 24. listopadu se konalo mimořádné zasedání ÚV KSČ, na kterém došlo ke kritice předsednictva za nečinnost. Výsledkem bylo jmenování nového generálního tajemníka Karla Urbánka. Ve složení nového předsednictva se nenacházel nikdo, kdo byl spojen se sovětskou okupací.⁹²

Dne 28. listopadu delegace OF a VPN (Veřejnost proti násilí) předložila požadavky, mezi kterými bylo mimo jiné vypuštění článku o vedoucí úloze KSČ. KSČ požadavky přijala a 29. listopad 1989 je považován jako za den konce komunistického režimu v Československu. Jelikož se komunisté vzdali moci dobrovolně, získali možnost se účastnit na dalším politickém vývoji v Československu. Dne 4. prosince byly ministerstvem vnitra otevřeny hranice a došlo k odzbrojení a rozpuštění Lidových milic. Dne 7. prosince podal předseda federální vlády Ladislav Adamec demisi, jelikož nesouhlasil s konkrétními návrhy, které mu předložila delegace Koordinačního centra Občanského fóra. Bylo mu navrženo sestavení sedmičlenného předsednictva vlády s doporučením na funkce ministra zahraničí J. Dienstbiera, ministra financí V. Klause a ministra práce a sociální péče P. Millera.⁹³ Byla ustanovena vláda s premiérem Mariánem Čalfou, který sestavil vládu „národního porozumění“. V ní bylo 21 ministrů a z toho 10 z KSČ a KSS, ČSL a ČSS získaly po dvou křeslech a 7 ministrů bylo nestranných, což znamenalo, že zastupovali OF a VPN. Problémem se stalo federální ministerstvo vnitra, které nakonec zůstalo neobsazeno a v čele ministerstva stanuli

---

⁹¹ RYCHLÍK, Jan – PENČEV, Vladimír: *Od minulosti k dnešku: dějiny českých zemí*. Praha: Vyšehrad, 2018, str. 583.

⁹² Tamtéž, str. 584

⁹³ OTÁHAL, Milan: *Opozice, moc, společnost*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994, str. 116.

Marián Čalfa, Valtr Komárek a Ján Čarnogurský. Ve vládě byli například i komunisté, kteří sice byli členy KSČ, ale jinak už obhajovali zájmy OF a VPN.⁹⁴

Co se týče volby prezidenta, tak 10. prosince 1989 podal Gustáv Husák demisi, poté co jmenoval novou vládu. Dne 29. prosince 1989 proběhla volba nového prezidenta, kterým byl zvolen Václav Havel – byl sice jediný kandidát, ale odhlasovali ho všichni poslanci.⁹⁵

Listopadová revoluce byla novináři nazvána „něžnou revolucí“. Znamenala návrat k demokracii evropského typu, postupně došlo k odstranění socialismu a ekonomika se navrátila ke kapitalismu. Všechny tyto změny, ale měly řadu výhod a nevýhod, které sebou přináší každá nová změna režimu.⁹⁶

---

⁹⁴ RYCHLÍK, Jan – PENČEV, Vladimír: *Od minulosti k dnešku: dějiny českých zemí*. Praha: Vyšehrad, 2018, str. 586–587.

⁹⁵ Tamtéž, str. 587.

⁹⁶ Tamtéž, str. 587.

2. Perzekuce odpůrců režimu v letech 1969-1989

Perzekuce občanů, kteří určitým způsobem vystupovali proti režimu, fungovala po celou dobu normalizace a byla součástí politiky komunistické strany. Jeden z hlavních faktorů stabilizace režimu byl zejména strach z nejrůznějších postihů.⁹⁷

Státní bezpečnost využívala různé formy represe a na každého člověka byl využíván jiný způsob. Někteří lidé podleli tlaku rychleji, někteří byli odolní a StB musela zvolit alternativní strategii. „*Ke každému oponentovi režimu byl vypracován konkrétní postup, jak ho donutit vzdát se aktivit, které StB považovala za nepřátelské.*“⁹⁸

Samotnou perzekucí bylo například pronásledování a kontroly signatářů Charty 77, či členů VONS. Docházelo k odeírání řidičských a technických průkazů. Státní bezpečnost kontrolovala život signatářů a znepríjemňovala jim každodenní život. „*Kolem šikanovaného StB vytvořila „ghetto“.*“⁹⁹ To se vytvářelo vyslýcháním spoluzaměstnanců, hlídáním před domem nebo bytem policií a případně zatýkáním a vyslýcháním návštěvníků signatářů. To vše posléze vystupňovalo v policejní zásahy, jimiž byly: domovní prohlídky, zadržení na 48 hodin, opakované výslechy, dlouhé vazby, vězení anebo ochranný dohled. Před vchody se objevovaly kamery a do bytů, nebo domů byly zavedeny odposlechy.¹⁰⁰

Další formou byla trestněprávní perzekuce. Hlavním cílem bylo potlačení reformních tendencí po roce 1968. Na rozdíl od represe na počátku komunistického režimu zasáhla menší počet obyvatel.¹⁰¹

Úspěšná represe v 50. letech, která měla za následek likvidaci a zastrášení většiny odpůrců režimu, umožnila určitou liberalizaci práva. Trestní zákon dovoľoval úpravy, a proto často docházelo k jeho úpravám nebo doplnění. Společnost byla stále více nespokojená s narůstajícím porušováním lidských práv a svobod a reakcí komunistického režimu byla právě úprava legislativy.¹⁰²

---

⁹⁷ PAŽOUT, Jaroslav: *Trestněprávní perzekuce odpůrců režimu v Československu v období takzvané normalizace (1969-1989)*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2017, str. 7.

⁹⁸ BENDOVIÁ, Kamila: *Ženy v Chartě 77*. In: BLAŽEK, Petr: *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-89*, Praha: Filozofická fakulta UK, 2005, str. 55.

⁹⁹ Tamtéž, str. 55.

¹⁰⁰ Tamtéž, str. 56.

¹⁰¹ PAŽOUT, Jaroslav: *Trestněprávní perzekuce odpůrců režimu v Československu v období takzvané normalizace (1969-1989)*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2017, str. 17.

¹⁰² Tamtéž, str. 18.

Výrazným bodem je přeměna československého práva, ke které došlo po přijetí nové ústavy v roce 1960. V této souvislosti byl přijat nový trestní zákon č. 140/1961. Ještě před přijetím byly přijaty zákony, které vytvořily tři skupiny protispolečenských činů: trestný čin, provinění a přestupek.¹⁰³

Nový trestní zákon platil od 1. ledna roku 1962. Národním shromážděním byl přijat 29. listopadu 1961. V dalších letech došlo ke změnám některých trestů, podle zákona č. 45/1973, byl zrušen doživotní trest odnětí svobody, Nejvyšší možná doba odnětí svobody byla stanovena nad patnáct let do dvaceti pěti let. Ve zvláštních případech, jako vlastizrada, sabotáž nebo vražda, mohl být udělen trest smrti.¹⁰⁴

Na základě demonstrací, které proběhly během prvního výročí okupace Československa, bylo přijato *Zákonné opatření předsednictva Federálního shromáždění o některých přechodných opatřeních nutných k upevnění a ochraně veřejného pořádku* č. 99/1969 ze srpna 1969.¹⁰⁵ KSČ si tedy upravovala trestní řád podle svých konkrétních potřeb vůči společnosti. K další novelizaci trestního zákona a trestního řádu došlo dne 18. prosince roku 1969, kdy byl přijat zákon o přečinech č. 150/1969 Sb. Posledním zákonným opatřením byla novelizace ze dne 14. února 1989, kdy bylo přijato *Zákonné opatření Federálního shromáždění ČSSR č. 10/1989 Sb. k ochraně veřejného pořádku*, jenž byl reakcí na rostoucí občanskou aktivitu na konci 80. let.¹⁰⁶

V sedmdesátých letech došlo k dalším úpravám v trestním právu a dne 25. dubna 1973, byl Federálním shromážděním schválen zákon o ochranném dohledu, který byl využíván k perzekuci odpůrců režimu zejména v osmdesátých letech.¹⁰⁷

Na konci šedesátých a počátkem sedmdesátých let docházelo k velké perzekuci odpůrců normalizačního režimu, což způsobilo útlum opozičních aktivit. Aktivita se postupně zvyšovala neustálým porušování lidských práv, které aktivizovalo opoziční hnutí. Od roku 1970–1972 se uskutečnila řada politických procesů, tímto způsobem se snažila KSČ podlomit a zastrážit obyvatelstvo. Tyto zásahy dokázaly na konci šedesátých a počátku sedmdesátých let utlumit opoziční aktivity, které se od poloviny sedmdesátých let začaly

---

¹⁰³ GRIVŇA, Tomáš: *Trestní právo hmotné*. In: BOBEK – Michal; MOLEK – Pavel – ŠIMÍČEK, Vojtěch: *Komunistické právo v Československu, Kapitoly z dějin bezpráví*, Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009, str. 567.

¹⁰⁴ Tamtéž, str. 572.

¹⁰⁵ PAŽOUT, Jaroslav: *Trestněprávní perzekuce odpůrců režimu v Československu v období takzvané normalizace (1969-1989)*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2017, str. 17–21.

¹⁰⁶ Tamtéž, str. 17–21.

¹⁰⁷ Tamtéž, str. 20.

znovu aktivizovat. Jak už jsem popisovala v předchozí kapitole, vše vyvrcholilo na počátku roku 1977 vznikem Charty 77, kterému předcházelo přijetí Závěrečného aktu v roce 1975 na základě Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě v Helsinkách, které se zúčastnilo i Československo. Československo podepsalo Závěrečný akt, ve kterém se mimo jiné přihlásilo k ochraně lidských práv a svobod. Po uvedení v platnost Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a Mezinárodního paktu o hospodářství, sociálních a kulturních právech schválené OSN, který Československo podepsalo v roce 1968.¹⁰⁸

Po vyhlášení Základního prohlášení Charty 77 došlo k další vlně perzekuce, a to zejména do počátku osmdesátých let, kdy byla perzekuce spjata i s obavou s vývojem v Polsku, kde působilo hnutí Solidarita. Proto se bezpečnostní složky začaly na Chartu 77 soustředit a vést procesy s jejich původci. Lze zde zmínit například odsouzení Václava Havla v rámci případu Oty Ornesta a spol., kdy byl odsouzen k čtrnáctiměsíčnímu podmíněnému trestu odnětí svobody roku 1977. Státní bezpečnost se snažila pomocí akce „Asanace“ donutit opozici k emigraci, zejména byla cílená na chartisty. Spousta jich odešla do zahraničí.¹⁰⁹

Další reakcí na opozici byla v roce 1981 akce Delta. Ta byla zaměřena proti spojení opozice se Západem. Došlo k trestnému stíhání mnoha osob pro trestní čin z podvracení republiky.¹¹⁰

Během politiky přestavby „perestrojky“ už represe nebyla zdaleka tak silná, tak jako například v sedmdesátých letech. Zejména díky nevměšování ze strany SSSR do záležitostí socialistických zemí se zvýšily šance na změny v Československu.¹¹¹

Na konci osmdesátých let došlo k mnoha občanským aktivitám, které vedly k řadě trestních řízení. Jednalo se například o vznik nových občanských iniciativ, petičních hnutí, nárůst samizdatové produkce nebo i protestní dopisy zasílané vedoucím politickým představitelům. Většinou šlo zejména o mladé lidi a úzce vše souviselo se stále horšící se ekonomickou krizí v Československu.¹¹²

---

¹⁰⁸ PAŽOUT, Jaroslav: *Trestněprávní perzekuce odpůrců režimu v Československu v období takzvané normalizace (1969-1989)*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2017, str. 25.

¹⁰⁹ Tamtéž, str. 25.

¹¹⁰ Tamtéž, str. 25.

¹¹¹ Tamtéž, str. 28.

¹¹² Tamtéž, str. 27.

Došlo k velmi rozdílným přístupům k jednotlivým případům. Pokud se jednalo o demonstrace, tak postih hrozil jak za účast, tak i za jejich přípravu, za což se považovalo i šíření výzev k účasti. Za tyto aktivity hrozilo vězení šest měsíců až tři roky pro trestný čin pobuřování podle § 100 tr. zák., někdy hrozilo i odnětí svobody na jeden rok až pět let. Další možnou formou trestu bylo obvinění z trestného činu podněcování podle § 164 tr. zák., kde jednalo o trest až na dva roky odnětí svobody, nebo mohlo být navrženo nápravné opatření, mezi které se řadila například srážka ze mzdy.¹¹³

Pokud se někdo zúčastnil přímo demonstrace mohlo dojít i ke konfliktu s příslušníky policie. Tyto osoby pak mohly být stíhány z trestného činu útoku na veřejného činitele, útoku na státní orgán nebo orgán společenské organizace podle § 202 tr. zák. Dále mohly být obviněny podle 156a tr. zák., který se týkal ztěžování výkonu pravomoci veřejného činitele. Velmi často se využíval zákon o přečinech, který jsem zmiňovala výše.¹¹⁴

---

¹¹³ PAŽOUT, Jaroslav: *Postihy za protirežimní vystoupení v Československu na konci 80. let*. In: BLAŽEK, Petr – PAŽOUT, Jaroslav: *Dominový efekt: Opoziční hnutí v zemích střední Evropy a pád komunistických režimů v roce 1989*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 2013, str. 163–164.

¹¹⁴ Tamtéž, str. 163–164

3. Případ Jana Litomiského

3.1 Dětství a život do roku 1980

Jan Litomiský byl za dob normalizace jedním z významných členů VONS, signatářem a později mluvčím Charty 77. Díky své činnosti si vysloužil pozornost Státní bezpečnosti.

Jan Litomiský se narodil dne 19. srpna 1943 v Praze. Pochází z evangelické rodiny. Jeho otec pracoval jako technický úředník v ČKD, kde působil na pozici strojního inženýra. Matka Jana Litomiského, Božena, byla nejdříve v domácnosti, později pracovala jako úřednice v Podniku zahraničního obchodu, v mládí pracovala dva roky jako au-pair ve Francii. Jeho mladší bratr se jmenuje Vladimír.¹¹⁵

Když došlo k náletům na Prahu, odstěhoval otec Jana Litomiského rodinu pryč z Prahy do Vyskytné u Pelhřimova. Poté žili střídavě v Praze a ve Vyskytné. Během školního roku v Praze, a během prázdnin ve Vyskytné. Dům ve Vyskytné pochází ze strany maminky Jana Litomiského a původně se v něm nacházela četnická stanice. Jeho dědeček vlastnil hospodářství, které mělo asi 13 ha a jistý dobytek. Patřil mezi vcelku úspěšné hospodáře. Strýc Oldřich vystudoval učitelství a nechtěl se vrátit zpět do Vyskytné, proto půlku domu získala jeho matka jako věno a druhá půlka zůstala ve správě jeho dědečka. Zvrat přišel po únorovém převratu. „...*Usoudili, že ten dům je špatně využíváný, a tak že ho musí zabrat... Nakonec nám umožnili, že tam byla taková komora, kde byla kamna a okno a v té komoře nám dovolili, že ji můžeme používat na léto a ten zbytek domu zabrali. Chvíli tam byla školní jídelna, přitom tam nebyl vodovod ani splachovací záchod. ... Pak tam byl národní výbor celou dobu.*“¹¹⁶ Po převratu ve stodolách byl například sklad hnojiv a ve chlívech dobytek národního výboru. Dům byl Litomiským navrácen roku 1965, když Jan Litomiský nastoupil v JZD, a následovně musel dům projít rekonstrukcí.¹¹⁷

V 50. letech byla jeho rodina změnou režimu zasažena spíše okrajově a jen trochu se dotkla jeho otce v zaměstnání. „...*Já vím, že tatínek měl problém v práci, že ho v jednu dobu obvinili ze sabotáže, protože řekl nějaké praktikantce. Ona byla taková hodně pilná, horlivá, všechny úkoly, co dostala, rychle splnila a on ji řekl, že je dobrá a ať si odpočine,*

---

¹¹⁵ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou 29. května 2019.

¹¹⁶ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou 29. května 2019.

¹¹⁷ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou, 29. května 2019.

*a ať si vezme nějakou knížku a čte si. Ona to na něj řekla komunistovi a oni ho pak obvinili ze sabotáže...“.*¹¹⁸ Prokurátor, který měl na starosti vyšetřování otce Jana Litomiského, zmizel v rámci procesu se Slánským a případ se nedořešil.¹¹⁹

Jan Litomiský vystudoval Osmiletou střední školu a jedenáctiletou střední školu v Praze Podolí. Svá studia na základní škole popisoval jako velmi klidná a nijak zvlášť nepříjemná. „... *Na základní jsme byli zvyklí na takové poměrně svobodné ovzduší, jako studenti jsme mezi sebou hovořili otevřeně... Dodržoval se takový modus vivendi, abychom si navzájem neškodili.*“ V 60. letech nastoupil na Vysokou školu zemědělskou, fakultu agronomickou v Praze, kterou ukončil v roce 1966 a získal titul ing. Během studia na Vysoké škole zemědělské v Praze se seznámil s Ivanem Medkem, díky kterému se postupně dostával do disidentského prostředí. „...*Jeden spolužák katolík mě seznámil s hudební mládeží a tam jsem se poznal s Ivanem Medkem.... Hudební mládež byla zajímavá tím, že kromě toho, že nás Iva Medek učil poslouchat vážnou hudbu a rozumět ji, tak často zaváděl diskuze na různá filosofická a společenská témata, čím dál blíže k tomu 68 roku se témata blížila politice...“.*¹²⁰

Původně chtěl Jan Litomiský vstoupit do úplně nové politické strany, ale po rozhovoru, kdy Ivan Medek Janu Litomiskému oznámil, že si nemyslí, že nějaká vznikne, vstoupil do Československé strany lidové. Do Československé strany lidové se přidal v roce 1968, už ale v roce 1969 z ní vystoupil po odsouhlasení srpnové okupace roku 1968 lidovci. „...*Vyšel článek od Václava Havla, že by bylo dobré založit nekomunistickou stranu, která by oponovala té vládoucí. Na základě toho článku jsem přišel za Ivanem Medkem a řekl, že kdyby taková strana vznikla tak bych měl zájem do ní vstoupit... Na základě toho jsme se rozhodli, že vstoupíme do lidové strany ... Ze začátku byla jednání zajímavá a konstruktivní a všichni byli proti okupaci, po srpnu se začalo spolupracovat s vedením komunistů, kteří byli v té době proti okupaci ... pak začali mizet ti funkcionáři předúnorové lidové strany a začali se vracet ti, co tam byli předtím. Na jednáních jsme měli schválit usnesení o vyjádření souhlasu s okupací a já jsem hlasoval proti tomu...“.*¹²¹

Se Státní bezpečností se Jan Litomiský poprvé setkal při incidentu v Libštátě, který proběhl ještě před podepsáním Charty 77. ... *Jeden den dopoledne byl takový vážnější program, že si někdo vzal referát o tom, co přečetl za knížku a pak bylo volejbalové utkání*

---

¹¹⁸ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou, 29. května 2019.

¹¹⁹ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou, 29. května 2019.

¹²⁰ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou, 29. května 2019.

¹²¹ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou, 29. května 2019.

*a večer byla zábava. Vážná část programu proběhla. Pak když jsme seděli u oběda, najednou se otevřeli dveře a vtrhlo tam několik zelených policajtů a za nimi krajský církevní tajemník Jonáš. ... Prohlásili, abychom okamžitě rozpustili nepovolené shromáždění ... Některé lidi rovnou odvezli k výslechu a nám ostatním řekli, že jestli nechceme, aby nás sebrali taky, ať jedeme domů.*¹²²

Na počátku se mu podařilo normalizaci vyhnout bez větších problémů a do roku 1975 pracoval jako agronom v JZD v Horní Cerekvi. „Žádný z předsedů se mě nechtěl zbavit, protože jsem pro ně byl výhodný, jelikož jsem je neohrožoval a nemohl jsme se ucházet o jejich místa a oni mě mohli využívat po odborné stránce.“ V 1975 došlo ke slučování malých družstev a vznikaly obrovské celky. Po sloučení mu později oznámili, že už s ním nepočítají, a byl propuštěn. Následně byl zaměstnán v JZD v Dolní Cerekvi. Jan Litomiský, popsal svého nadřízeného v JZD takto: „V tom komunismu hrál roli klientelismus, on sám byl syn kulaka z jedné vesnice a že mu nedovolili někde studovat. Když byl na vojně, tak si ho oblíbil jeden politik a ten mu nejdřív dal přihlášku do strany a stal se straníkem a pak aniž by měl vzdělání, tak se stal předsedou družstva.“ V JZD v Dolní Cerekvi byl zaměstnán až do svého odsouzení v roce 1981. Oznámení, že byl propuštěn z JZD, mu bylo předáno až po odsouzení, když už pobýval ve vězení. Později se Jan Litomiský od svého kolegy dozvěděl, že představenstvo jeho propuštění neprojednávalo, takže byl pravděpodobně vyhozen díky nátlaku StB na předsedu JZD, který nakonec Jana Litomiského propustil.¹²³

Jan Litomiský pořádal filosofické a teologické semináře a scházel se členy undergroundu u něj doma ve Vyskytné. O Chartě 77 se dozvěděl z článku z Rudého práva „Ztroskotanci a samozvanci“. Chartu 77 tedy podepsal až v další vlně, v únoru 1977, na popud Svatopluka Karáska, českého písničkáře a evangelického duchovního. Předseda JZD v jeho zaměstnání mu naznačil, že podpisem jim přidělává problémy, ale vyhozen ze zaměstnání nebyl.¹²⁴

Následujícího roku vstoupil do VONS – Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných. Ve výboru nespravedlivě stíhaných sháněl materiály o případech perzekucí a poté vše předával do Prahy Petrušce Šustrové. Často základní informace telefonovali Ivanu

---

¹²² Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou 29. května 2019.

¹²³ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou 29. května 2019.

¹²⁴ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou, 29. května 2019.

Medkovi do zahraničí a ten pak předával informace do Hlasu Amerika.¹²⁵ Jan Litomiský svoji aktivitu postupně zvyšoval a tím si zasloužil pozornost bezpečnostních složek.¹²⁶

O vstupu Jana Litomiského informovalo sdělení VONS č. 80:

*„Členy VONS jsou rovněž dr. ing. Jakub Trojan, Mělnická 44, Neratovice, okr. Mělník, a ing. Jan Litomiský, 394 05 Vyskytná 2, okr. Pelhřimov.“*¹²⁷

Roku 1979 spolusignoval výzvu prokurátorovi městské prokuratury v Praze k procesu s Petrem Uhlem a spol. odeslán dopis, jehož obsahem bylo, „že má ještě možnost žalobu odvolat“.¹²⁸

V roce 1980 byl Jan Litomiský mluvčím skupiny a připravující protestní demonstrace za propuštění Petra Cibulky. Demonstrace byla nakonec zakázána a podle obžaloby se mělo jednat o nátlak na prokuraturu a soud v trestném řízení v případě Petra Cibulky.¹²⁹ Petr Cibulka byl během normalizace několikrát trestně stíhán a uvězněn. Nejdříve pro trestný čin pobuřování, pak za útok na veřejného činitele, a nakonec následovalo obvinění za hanobení národa, rasy a přesvědčení.¹³⁰

Janu Litomiskému se dařilo vyhýbat konfliktům a až na pár výjimek se ho normalizace v sedmdesátých letech nedotkla. Ke změně došlo až roku 1980, kdy započalo jeho trestné stíhání.

---

¹²⁵ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou 29. května 2019.

¹²⁶ Archiv bezpečnostních složek, sbírka *Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V)*: arch. č. V-4653 CB.

¹²⁷ Sdělení VONS č. 80 „Změny a doplňky souhrnného sdělení č. 63“ z 6. března 1979, In: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978-89*, c. d., příloha, CD, dok. č. 80, str. 302.

¹²⁸ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ Sdělení VONS, In: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978-89*, c. d., příloha, CD, dok. č. 80, 70, 99, 155, 167, 437.

3.2 Průběh trestného stíhání

Trestné stíhání Jana Litomiského započalo 4. ledna roku 1980.¹³¹ Nejprve byl vyšetřován na základě podezření z podvracení republiky podle § 98, ods. 1, 2, trestního zákona.¹³² Jednalo se o první obvinění, které bylo vzneseno proti Janu Litomiském. Vše proběhlo na základě prohlídky, která byla u Jana Litomiského provedena téhož dne, kdy započalo trestné stíhání, tedy 4. ledna 1980. Domácí prohlídka byla provedena nikoli z důvodu podvracení republiky, ale v rámci trestního stíhání pro trestní čin ohrožování mravní výchovy mládeže. Příkaz k prohlídce byl vydaný náčelníkem OO VB Pelhřimov nadporučíkem Sochořem, a byl doručen až dodatečně. Bylo v něm uvedeno, že se u Litomiského scházejí osoby mladší osmnácti let, které používaly návykové látky, konkrétně alkohol a léky.¹³³

Při této domovní prohlídce Jan Litomiský vypověděl: „*Žádné omamné látky, zakázané léky, pornografie, ani jiné zakázané tiskoviny u sebe, ani v bytě nemám.*“¹³⁴ Prohlídka proběhla v půl páté odpoledne. Celkem bylo Janu Litomiskému odňato 55 předmětů. Některé neměly vůbec žádnou souvislost s trestným činem, což bylo zcela běžné. Mezi nimi se nacházely fotografie, materiály týkající se Charty 77, VONS, dopisy, časopisy, samizdatová literatura teologického a filosofického charakteru, magnetofonové pásky s neoficiální hudební produkcí, telefonní seznam a dva psací stoje. Zajištěna byla například pohádka „*O strašném boji mrňavců s obludou*“, napsaná jedním ze členů VONS Václavem Bendou, která byla již dříve shledána cenzurou nezávadnou.¹³⁵ Prohlídka trvala až do 21:36 hod., kdy byla dle protokolu ukončena. Prohlídku provedli: prap. Jeřábek, nadstržm. Šanda, npor. Skořepa, por. Sedláček, a další představitelé StB.¹³⁶

K zabaveným strojopisným či písemným materiálům byly vytvářeny znalecké a technické posudky, které měly určit, na jakém psacím stroji byly sepsány. Takovéto posudky byly vytvořeny i v případě Jana Litomiského. U zabavených věcí se prováděly znalecké expertízy, které měly určit autora dokumentů.¹³⁷

---

¹³¹ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

¹³² Tamtéž.

¹³³ Sdělení VONS č. 162 „Zadržení člena VONS ing. Jana Litomiského“ ze 14. ledna 1980, In: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978-89*, c. d., příloha, CD, dok. č. 163, str. 576.

¹³⁴ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

¹³⁵ Sdělení VONS č. 162 „Zadržení člena VONS ing. Jana Litomiského“ ze 14. ledna 1980, In: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978-89*, c. d., příloha, CD, dok. č. 163, str. 576.

¹³⁶ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

¹³⁷ Tamtéž.

Po prohlídce bytu Jana Litomiského proběhla ve 22:00 hod. prohlídka jeho osobního automobilu značky Trabant, které bylo odstaveno v objektu JZD Dolní Cerekev. Byly odebrány tyto předměty:

1. Hnědé desky s OTP, stvrzenkou a ostatní písemnosti, desky se nacházely v kapse dveří
2. Oznámení hlavního líčení VONS 7 výtisků, také v kapse dveří
3. 2. ks. svitku filmu (negativy), nacházely se vnitřku vozidla
4. Hlavní líčení VONS 30 listů, ve stínítku vozidla
5. Psací stroj kufříkový zn. CHEVRON, v kufru vozidla
6. Řidičský průkaz Jana Litomiského, který byl v kapse dveří¹³⁸

Výslech Jana Litomiského se konal následujícího dne po domovní prohlídce dne 5. ledna 1980. Byl zde seznámen s obviněním. Po prohlídce a výslechu byl Jan Litomiský nejprve do 6. ledna 1980 zadržen v Pelhřimově a následně zadržen na dalších 48 hodin, když byla v jeho ložnici nalezena „výzdoba“. Jednalo se o koláž s prezidentem Gustávem Husákem, k němuž byla přidána karta „žaludského esa“ a výstřižek textu „s důvěrou a optimismem“. Jan Litomiský vypověděl, že danou výzdobu vytvořil on sám, i když tomu tak nebylo. JUDr. Jaroslav Vyhnálek pak následovně Jana Litomiského mimo protokol vyzval, aby svoji výpověď odvolal. Poté bylo trestné stíhání za hanobení republiky zastaveno.¹³⁹ „Jednalo se o velmi nepříjemný výslech. Mě už to potom nebavilo, trošku mi povolili nervy až jsem se přiznal, že jsem tu nástěnku dělal sám. Takže oni řekli, že jsem se dopustil trestného činu a že to předají okresnímu prokurátorovi, který si mě předvolal, ale on se mnou vedl rozhovor, že jestli je pravda, že jsem nástěnku vytvořil. Já jsem řekl, že to pravda není, že jsem byl z výslechu tak zhroucený, že jsem chtěl mít pokoj, a tak jsem řekl, že jsem to udělal. Ve skutečnosti nevím, kdo to udělal.“¹⁴⁰

Po výslechu Jan Litomiský uvedl do protokolu, že požaduje navrácení zabavených předmětů, jelikož se nejednalo o drogy ani o zakázanou literaturu. Předměty mu navraceny nebyly.¹⁴¹

---

¹³⁸ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

¹³⁹ PAŽOUT, Jaroslav: *Trestněprávní perzekuce odpůrců režimu v Československu v období takzvané normalizace (1969-1989)*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2017, str. 42–43,

¹⁴⁰ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou 29. května 2019.

¹⁴¹ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

O měsíc později dne 15. února 1980 byla zahájena blokáda usedlosti Jana Litomiského. Policisté bránili, aby mohl kdokoli vstoupit do jeho domu. Došlo i k zadržení některých osob, které za ním přijely, a jejich předvedení na výslech do Pelhřimova.¹⁴²

Blokáda domu Jana Litomiského je zmíněna ve sdělení VONS č. 169:

„Akce se účastnilo větší množství uniformovaných a neuniformovaných policistů (přes den nejméně 5 plně obsazených aut). Policisté bránili ve vstupu do domu přijíždějícím přátelům J. Litomiského, který je znám svou pohostinností, a přinutili je opustit obec, některé i zadržovali a odváželi na pelhřimovskou strážnici k výslechům, které končily obligátním vyhoštěním z okresu.“¹⁴³

Policie zasáhla i u matky Jana Litomiského – Boženy Litomiské. Dne 21. září 1980, se konal policejní zásah v jejím bytě a následovně ji odvedli k výslechu. Podle příslušníků Bezpečnosti se měla v bytě konat schůzka VONS a údajně se u Boženy Litomiské, nacházel dokument protistátního charakteru. StB ji následně vyzvala, aby svému synovi domluvila.¹⁴⁴

Pár dní po policejním zásahu u matky Jana Litomiského dne 24. září 1980 proběhla domovní prohlídka v bytě Jana Litomiského, a zároveň bylo zahájeno trestné stíhání podle § 205 odst. 1. tr. zákona pro trestný čin ohrožování mravnosti. Podle vyšetřování měly být u Jana Litomiského objeveny *„pornografické časopisy, fotografie a vyobrazení které ohrožují mravnost“*.¹⁴⁵

Úryvek z usnesení vyšetřovatele StB prap. Jeřábka ze dne 24. září 1980, kde je popsán nálezný pornografického materiálu při domovní prohlídce:

„Šetřením orgánu OOVV Pelhřimov bylo zjištěno, že v bytě ing. Jana Litomiského ve Vyskytné čp. se nachází různý pornografický materiál jako fotografie a časopisy a vyobrazení, které ohrožují mravnost, neboť se u něho schází větší množství osob, které si tento materiál prohlíží.“¹⁴⁶

---

¹⁴² Sdělení VONS č. 169 „Policejní blokáda usedlosti ing. Jana Litomiského“ z 18. února 1980, In: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978-89*, c. d., příloha, CD, dok. č. 170, str. 592.

¹⁴³ Sdělení VONS č. 169 „Policejní blokáda usedlosti ing. Jana Litomiského“ z 18. února 1980, In: *tamtéž*, dok. č. 170, str. 592.

¹⁴⁴ Sdělení VONS č. 204 „Policejní razie proti VONS“ z 22. září 1980, In: *tamtéž*, dok. č. 205, str. 740.

¹⁴⁵ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

¹⁴⁶ *Tamtéž*.

Prohlídka proběhla bez příkazu, ten byl dodán až 26. září 1980, tedy o dva dny později. Dle protokolu o domovní prohlídce měla být prohlídka provedena v obytných místnostech, ve sklepě a na půdě, pro podezření, že se na těchto místech objevuje „*věc důležitá pro trestní řízení.*“ Jednalo se o obvyklé odůvodnění k domovní prohlídce. Jan Litomiský znovu vypověděl jako u předešlé prohlídky: „*Ve svém bytě nemám žádný pornografický materiál.*“ Prohlídka začala ve 13:30 hod., provedl ji prap. Jeřábek spolu s por. Skořepou. Při prohlídce byla přítomna i matka Božena Litomiská. Během prohlídky bylo zabaveno 87 předmětů. Vyšetřovatelé objevili pornografický materiál, který při předchozí prohlídce nenašli. Jan Litomiský uvedl, že pornografický materiál byl velmi nápadně podstrčen někde mezi nádobím.¹⁴⁷ Spolu s tím zajistili mnoho dokumentů, které se týkaly Charty 77 a VONS a ve sklepě bylo nalezeno 40 cm zápalnice, 5 kusů elektrických palníků a 1 kus ženijní náložky 75 g. Tento „nález“ bude nakonec sloužit k obvinění Jana Litomiského z přípravy výbušného zařízení. Prohlídka byla dokončena 17:40 hod.¹⁴⁸

Po domovní prohlídce následoval výslech dne 24. září 1980, během kterého Jan Litomiský popřel, že by jakkoli věděl, jak se pornografický materiál v jeho bytě objevil. Odvolával se i na skutečnost, že materiál byl stále zabalen v balíčku a tím pádem nenaplňoval skutkovou podstatu podle § 205. Upozornil na skutečnost, že při předchozí prohlídce nic takového nalezeno nebylo.¹⁴⁹

Na otázku ohledně zápalnic vypověděl, že je někdo musel do jeho domu přinést, aby ho úmyslně poškodil.¹⁵⁰

Podle sdělení VONS bylo Janu Litomiskému po propuštění zakázáno přijímat jakékoli návštěvy a vzdalovat se ze svého domova a před vchody do jeho domu se objevily kamery, které jeho byt kontrolovaly.¹⁵¹ Sdělení VONS č. 212, které informovalo o kamerách před domem Jana Litomiského:

„...Na sloupu před vchodem do domu a proti vchodu z polí se objevily televizní kamery, které monitorují všechny východy.“¹⁵²

---

¹⁴⁷ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou 29. května 2019.

¹⁴⁸ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ Tamtéž.

¹⁵¹ Sdělení VONS č. 212 „Policejní zásahy proti ing. Janu Litomiskému“ z 19. října 1980, In: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978-89*, c. d., příloha, CD, dok. č. 213, str. 766-7.

¹⁵² Sdělení VONS č. 212 „Policejní zásahy proti ing. Janu Litomiskému“ z 19. října 1980, In: *tamtéž*, dok. č. 213, str. 766-7.

Dne 17. února 1981 byl Jan Litomiský vzat do vazby v Českých Budějovicích, kde byl vyšetřován z přípravy pro trestní čin podvracení republiky.¹⁵³ Podle usnesení vyšetřovatele StB Miroslava Svobody ze 17. února 1981, který byl z Odboru vyšetřování StB Krajské správy SNB České Budějovice, začalo trestní stíhání z přípravy k trestnému činu podvracení republiky podle § 7 odst. 1 k § 98 odst. 1 tr. zák., jelikož „zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že nejméně od roku 1979 do současné doby skupina osob zv. VONS provádí podvratnou činnost proti socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky, zejména rozmnožováním a rozšiřováním písemností, které svým obsahem mají vyvolat negativní vztah občanů k republice, a to ve spojení s cizím činitelem“.¹⁵⁴

K další domovní prohlídce v bytě Jana Litomiského došlo dne 18. února 1981. Byla vedena mjr. Miroslavem Svobodou. O domovní prohlídce bylo rozhodnuto na základě usnesení ze dne 17. února 1981. Během domovní prohlídky Jan Litomiský ze svého psacího stolu vydal: „časopis Svědectví, č. 56/1978, „Listy č. 5. říjen 80. ročník X. a 9 listů a informace o Chartě 77 – ročník třetí /1980/ č. 15. od 17. 10. do 10. 11. v počtu 9 listů.“ Dle dokumentu se Jan Litomiský dále snažil „zkreslenými informacemi zdiskreditovat čsl. státní orgány, zejména justici, mezi občany republiky a v zahraničí“¹⁵⁵ Jan Litomiský vzápětí zareagoval předložením stížnosti, kterou odůvodnil tím, že se necítil vinen. Uvedl, že žádnou výzdobu proti prezidentu republiky nevytvořil a pravděpodobně to musel učinit některý z jeho návštěvníků. Žádost Jana Litomiského byla odmítnuta.¹⁵⁶

Následně dne 18. února 1981 byl vydán souhlas k zadržení Jana Litomiského z důvodu, že by mohl v trestné činnosti pokračovat, působit na svědky anebo jinak mařit vyšetřování. Se zadržením Jana Litomiského souhlasil prokurátor Pavel Pilný. Zadržen byl Jan Litomiský 18. února 1981 ve dvě hodiny odpoledne.¹⁵⁷

Souběžně s prohlídkou u Jana Litomiského byla dne 18. února 1981 nařízena domovní prohlídka u Pavla Roubala v souvislosti s případem Jana Litomiského. Prohlídku provedl vyšetřovatel StB mjr. JUDr. Zdeněk Kopecký. Ze stejných důvodů jako u Pavla Roubala proběhly prohlídky také u Ing. Marie Holubcové, zde prohlídku provedl ppor. Jan

---

¹⁵³ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

¹⁵⁴ Sdělení VONS č. 236 „Jan Litomiský ve vazbě“ z 6. března 1981, In: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978-89*, c. d., příloha, CD, dok. č. 237, str. 832.

¹⁵⁵ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ Tamtéž.

Vřešťal, u Stanislava Komína prohlídku provedl kpt. Jiří Dušek a u Stanislava Adámka, kde prohlídku provedl por. Vladimír Hudboř. Všechny tyto osoby byly následně zadrženy a vyslýchány.¹⁵⁸

Na krajské prokuratuře v Českých Budějovicích byl dne 20. února 1981 podán návrh na vzetí do vazby, již z výše uvedených důvodů.¹⁵⁹ Téhož dne si Jan Litomiský zvolil za svého obhájce JUDr. Cílínka a v případě, že by se nemohl ujmout jeho případu, žádal, aby sám JUDr. Cílínek zvolil místo sebe někoho ze svých pracovníků. Dne 6. března 1981 se Jan Litomiský dozvěděl, že JUDr. Cílínek nemůže jeho obhajobu přijmout a ani nemůže ustanovit jiného pracovníka z jeho advokátní kanceláře z důvodu místní příslušnosti. Jan Litomiský souhlasil s nabídkou, kterou obdržel na jednom z předešlých výslechů, přijal dočasného advokáta a s hledáním nového advokáta pověřil svoji matku.¹⁶⁰

Všechna obvinění byla sloučena usnesením vyšetřovatelem StB Miroslavem Svobodou podle § 20 trestního řádu s přihlédnutím k ustanovení § 161 odst. 3 trestního řádu ke společnému řízení dne 1. března 1981. Jednalo se o trestné činy podvracení republiky a trestný čin ohrožování mravnosti.¹⁶¹

Během výslechu dne 3. března 1981 byl Jan Litomiský dotázán na lidskoprávní organizaci působící v Polské lidové republice „KOR“, Jan Litomiský se odmítl vyjádřit.¹⁶² Bylo zmíněno, že se u Jana Litomiského našlo Prohlášení Charty 77 a VONS z roku 1979, kde byla zpráva o protestní hladovce PLR, kterou držely na projev solidarity proti věznění Petra Uhla a spol. Jednalo se o telegram účastníkům hladovky jako projev poděkování. Prohlášení pochází z října 1979.¹⁶³ „Dne 3. října 1979 v 19 hodin zahájila skupina jedenácti osob v kostele sv. Kříže ve Varšavě týdenní protestní hladovku solidarizující s bojovníky za lidská a občanská práva, vězňnými v Československu a Polsku.“¹⁶⁴

Na základě domovní prohlídky z 24. března 1980 přibylo dne 26. března 1981 k předešlým obviněním další. Podle usnesení mjr. Miroslava Svobody, bylo zahájeno

---

¹⁵⁸ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ *Informace o Chartě 77*, [online], roč. 2, 1979, č. 14, str. 3, [vid. 15. 4. 2019], dostupné z: http://scriptum.cz/soubory/scriptum/informace-o-charte-77/infoch_1979_14_ocr.pdf.

¹⁶⁴ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

trestné stíhání Jana Litomiského z nedovoleného ozbrojování podle § 185 odstavce 1 písm. b) trestního zákona. neboť „na základě zjištěných skutečností je dostatečně odůvodněn závěr, že jmenovaný bez povolení od nezjištěné doby do 24. 9. 1980 ve svém bytě ve Vyskytné [sic] č. 2, okr. Pelhřimov, hromadil výbušniny“. ... „Při domovní prohlídce provedené orgány VB Pelhřimov dne 24. 3. 1980 v bytě ing. Litomiského ve Vyskytné, byla mimo jiných věcí nalezena též výbušnina a to náložka Tritolu o hmotnosti 75 g vojenského původu, dále iniciační prostředky t. j. 5 ks elektr. palníků a 46 cm zápalnice, schopné použití. Tyto věci byly uloženy ve sklepě domu ing. Litomiského ve Vyskytné a zabaleny do látky.“¹⁶⁵ Jan Litomiský se proti tomuto usnesení odvolal, ale neúspěšně.¹⁶⁶

Během držení Jana Litomiského ve vazbě došlo k několika akcím, při nichž byla Janu Litomiskému vyjádřena podpora a bylo požadováno jeho propuštění. K první z nich došlo v březnu 1981. Jednalo se o protesty proti vazbě a vyšetřování Jana Litomiského. Protestovali členové Českobratrské církve evangelické, jejímž byl Jan Litomiský členem. Krajskému prokurátorovi v Českých Budějovicích JUDr. Pavlu Pilnému odeslali dopis ze 31. března 1981, ve kterém žádali o zastavení trestního stíhání Jana Litomiského a jeho propuštění z vězení. V dopisu bylo uvedeno: „Svou činností ve Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných ing. Jan Litomiský poslušně odpověděl na požadavky křesťanské víry, závazné pro každého křesťana. Jsme přesvědčeni, že jejich plnění společnost nepodvrací, nýbrž rozmnožuje v ní spravedlnost a pokoj.“ Žádali o jeho propuštění a aby bylo zastaveno vyšetřování jeho případu.¹⁶⁷

Tomáš Petřivý zahájil dne 1. června 1981 štafetovou hladovku, k té se postupně připojili například Karel Soukup, Hana Bruderová, Martin Hybner, Oldřich Sládek a další. Hladovka byla původně plánovaná pouze na měsíc červen, nakonec ale trvala i po celý červenec, kdy se připojilo mnoho dalších osob.¹⁶⁸ V západní Evropě byla zorganizována petiční akce Výborem Charlie Soukupa a Akcí křesťanů za odstranění mučení (ACAT). Byla podepsána tisícem lidí.¹⁶⁹ Proběhla i organizace pochodu k vyjádření solidarity s Janem Litomiským. Vítězslav Holata a Marie Kudeříková podali žádost na Okresní národní výbor v Jihlavě a na Okresní národní výbor v Kroměříži. Pochod měl proběhnout

---

¹⁶⁵ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ LP, Sb. VONS, inv. č. 204, sign. IV/3, kart. 34.

¹⁶⁸ LP, Sb. VONS, inv. č. 204, sign. IV/4, kart. 34.

¹⁶⁹ LP, Sb. VONS, inv. č. 204, sign. IV/5, kart. 34.

2. května 1981 z Jihlavy do Vyskytné s transparentem „*Propustíte Jana Litomiského a ostatní vězněné členy VONS*“.¹⁷⁰

V dubnu byl podán vyšetřovatelem StB mjr. Miroslavem Svobodou návrh Krajské prokuratuře v Českých Budějovicích na prodloužení vazební lhůty. Původně měla vazba trvat do 18. dubna 1981, ale mjr. Miroslav Svoboda požadoval, aby vazba nově trvala o dva měsíce déle, tedy do 18. června 1981. Tento návrh byl 16. dubna 1981 přijat. Některá trestná stíhání Jana Litomiského byla zastavena 7. května 1981 podle ustanovení § 172 odst. 1 písm. b) trestního řádu podle kterého „(1) *Státní zástupce zastaví trestní stíhání, b) není-li tento skutek trestným činem a není důvod k postoupení věci*“. Konkrétně se jednala o trestná stíhání pro trestní čin ohrožování mravnosti podle § 205/1 trestného zákona a trestní čin nedovolené ozbrojování § 185/1 b) trestného zákona.¹⁷¹

V dokumentu je uvedeno, že je neúčelné Jana Litomiského dále trestně stíhat ve výše uvedených případech, jelikož nebyla potvrzena subjektivní stránka těchto trestných činů a obžalobě se nepodařilo vyvrátit obhajobu Jana Litomiského, že nevěděl o pornografických materiálech a výbušninách.¹⁷²

Podle závěrečné zprávy vyšetřovatele StB mjr. Miroslava Svobody a obžaloby podané Krajskou prokurátorkou v zastoupení JUDr. A. Doležalovou dne 9. července 1981, Jan Litomiský „*ohrozil zájmy chráněné zákonem v oblasti politického a právního uspořádání čs. státu tedy socialistické státní a společenské zřízení a mezinárodní zájmy republiky tím, že*“: shromažďoval písemnosti a tiskoviny podle kterých měl záměrně podvracet a působit proti ČSR. Jednalo se dokumenty Charty 77, sdělení VONS, časopisy „Listy“ a „Svědectví“, ve kterých mělo docházet k napadání československého státního zřízení a útokům proti představitelům republiky apod. Usuzují tak na základě dokumentu „*Informace o Chartě 77, roč. 3/1980, č.1*“, kde se píše, že „*vláda nevládne, volení orgánové nejsou vlastně voleni, jejich rozhodování je spíše atrapou, soudy nesoudí podle práva a svědomí.*“¹⁷³ Nezmínila už ale, že se v článku vyskytuje také pasáž, která popírá, že by se snažila změnit zřízení státu: „*Nemíní měnit jeho současné společenské zřízení, naopak chce československou státnost upevňovat tím, že se domáhá šetření práv zaručených občanům Ústavou republiky, které mezinárodní pakty o lidských*

---

¹⁷⁰ Sdělení VONS č. 236 „Jan Litomiský ve vazbě“ z 6. března 1981, In: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978-89*, c. d., příloha, CD, dok. č. 237, str. 834, in: *Informace o Chartě 77*, r. 4, 1981, č. 4, s. 10.

¹⁷¹ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

¹⁷² Tamtéž.

¹⁷³ Tamtéž.

*a občanských právech závazně doplňují a upřesňují.*¹⁷⁴ Dále zpráva zmiňuje, že materiály kritizují soustavné porušování zákonů, zde se obžaloba opírala o dokument „Informace o Chartě 77, ročník 2/1979“ – mimořádné číslo: „*vcelku jednání soudu a policie lze v tomto případě označit za nestoudné a nezákonné, přiči se jakýmkoliv kritériím nejen práva, ale i civilizace vůbec.*“ Jednalo se o dopis Nejvyššímu soudu ČR v Praze, v rámci procesu s „Petrem Uhlem a spol.“. Obžaloba napadala VONS, že zkresloval a vymýšlel si údaje a tím se snažil „*zdiskreditovat*“ orgány Bezpečnosti, prokuratury a soudů a následně vyvolat negativní vztah k republice. Navíc bylo zmíněno, že materiály byly předávány i zahraničním zpravodajům a byly vysílány v rozhlasu Svobodná Evropa a Hlas Ameriky a vydávány v časopisech „Svědectví“ a „Listy“. Dle zprávy všechny tyto materiály byly nalezeny při domovních prohlídkách v bytě Jana Litomiského. To vše mělo dle obžaloby svědčit o soustavné činnosti Jana Litomiského.¹⁷⁵

Dalším obviněním bylo, že Jan Litomiský materiály i sám zpracovával, spoluorganizoval protestní akce. Byly proti němu použity dokumenty, nalezeny u něj doma o případech sledovaných osob – Otmara Olivy, Otakara Formánka. Bylo uvedeno, že Jan Litomiský o nich soustředil potřebné informace a vše mělo být dosvědčeno na základě „Sdělení č. 195“ a „Informace o Chartě 77 č. 9/80“.¹⁷⁶

Následovně se zpráva zabývala rozepisováním materiálu o procesu s Petrem Uhlem a spol. Na základě znaleckého posudku byl učiněn závěr, že některé písemnosti byly rozepisovány právě na stroji CHEVRON, který se nacházel v bytě Jana Litomiského a též uhlové kopírovací papíry. Stejnému stroji byl přisouzen také článek „*Maďari na Slovensku protestují proti útlaku*“. Stroj značky Chevron už ve vlastnictví neměl, ale nevyověděl, komu ho dal. V případě tohoto článku znalci nemohli přesně určit, jestli se jedná opravdu o stejný stroj značky Chevron. Článek informující o útlaku maďarské menšiny na Slovensku „*Přežije SSSR rok 1984?*“ a dokumenty „Informace o Chartě 77“ a „Sdělení VONS“ byly napsány strojem Continental č. 326172, jehož vlastníkem byl Jan Litomiský. Jan Litomiský vypověděl, že on sám texty nenapsal a odmítl uvést osoby, které by mohly na jeho psacím stroji tyto články napsat. Nepopřel, že to mohl být někdo z jeho návštěvníků. Byl učiněn závěr na základě výsledků a učiněných nálezů, že pokud Jan Litomiský materiály nerozepisoval, tak to musel dělat někdo z jeho návštěv. Jenomže

---

¹⁷⁴ *Informace o Chartě 77*, [online], roč. 3, 1980, č. 1, [vid. 15. 4. 2019], dostupné z: https://www.vons.cz/data/pdf/infoch/1980/INFOCH_01_1980.pdf.

¹⁷⁵ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

¹⁷⁶ Tamtéž

díky tomu, že materiály byly strojopisně rozmnožovány u něj doma, se Jan Litomiský tímto způsobem na této činnosti podílel.¹⁷⁷

Dalším bodem byl obsah materiálu „Charty 77“ a „VONS“ a dalších zahraničních novin, které Jan Litomiský šířil. Konkrétně jsou uvedeny časopisy „Listy“, „Svědectví“, „Boží mlýn – Šafrán – produkcion“.¹⁷⁸

Ve zprávě nechybělo ani Litomiského spojení se zahraničím, kam Jan Litomiský posílal zprávy, které pak byly zveřejňovány v Hlasu Amerika.¹⁷⁹ Janu Litomiskému byly dokázány telefonáty do Vídně Ivanu Medkovi, které on nepopřel. Dosvědčily je pracovnice pošty ve Zvolenu, konkrétně například paní Kapustová, která rozhovor Jana Litomiského podle jejího vyjádření sledovala, aby Jan Litomiský neplatil moc peněz.¹⁸⁰ Obsah hovoru, který měl poškozovat zájmy republiky v zahraničí, zjištěný nebyl.¹⁸¹ Jméno Jana Litomiského ani jedna ze svědkyň nepotvrdila. Pouze výpověď jedné ze svědkyň zmiňovala, že jméno obsahovalo písmeno „M“. I přes to se tímto způsobem podařilo Janu Litomiskému dokázat kontakt se západem. Potvrzení Litomiského identity mělo být na základě fotografie.¹⁸²

Jako důkaz o jeho negativnímu postoji k československému státnímu zřízení vycházela obžaloba z výpovědí dvou svědkyň, ing. Ivany Kolářové a ing. Marie Kočové.¹⁸³ Jan Litomiský nosil dlouhé vlasy, už jenom tato skutečnost pravděpodobně dráždila bezpečnostní složky. Jan Litomiský se účastnil setkání spolužáků, kde měl říci: „*Jestli chcete o mně něco vědět, poslechněte si Svobodou Evropu*“. Dále měl být podle výpovědí dvou svědkyň nevhodně oblečen.¹⁸⁴

Pro ukázkou jsem vybrala výpověď z protokolu o výslechu svědka Marie Kočové ze dne 16. 3. 1981, ve kterém Jana Litomiského popisuje:

„Zarazil mi jeho vzhled. Zatímco ostatní byli oblečeni slavnostně, odpovídajícím způsobem tohoto setkání, byl ing. LITOMISKÝ oblečen v nějakém svetru, dlouhé neupravené vlasy apod. Hovořila jsem o svém názoru, že vzhled LITOMISKÉHO se mi

---

¹⁷⁷ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ Tamtéž.

¹⁸⁰ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou 29. května 2019.

¹⁸¹ Sdělení VONS č. 277 „Odsouzení ing. Jana Litomiského“ z 5. listopadu 1981, In: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978-89*, c. d., příloha, CD, dok. č. 278, str. 953.

¹⁸² ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

¹⁸³ Tamtéž.

¹⁸⁴ Sdělení VONS č. 277 „Odsouzení ing. Jana Litomiského“ z 5. listopadu 1981, In: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978-89*, c. d., příloha, CD, dok. č. 278, str. 953.

*nelíbí před některými bývalými spolužáky u stolu, kde jsem se posadila. Tam mi bylo přítomnými řečeno, že vzhled Litomiského byl již celkově přítomnými odsouzen. Dále při této debatě, nevím již od koho, jsem se dozvěděla, že LITOMISKÝ se vydává za člena čs. opozice a pokud prý z nás někdo chce vědět o tom, co skutečně dělá, dozvíme se to prý z vysílání Hlasu Ameriky či Svobodné Evropy.*¹⁸⁵

Ivana Kolářová vypověděla velmi podobně jako Marie Kočová.

Jan Litomiský podle vyšetřovatele StB mjr. Miroslava Svobody, uvedenou činností „*páchal nepřátelství k socialistickému společenskému a státnímu zřízení*“. To mělo být prokázáno vystoupením Jana Litomiského z Československé strany lidové, když nesohlasil s její politikou, jak jsem již zmiňovala. Toto vyjádření bylo použito proti Litomiskému, jelikož Československá strana lidová v tom samém roce prohlásila, že bude vykonávat politiku budování socialismu v ČSSR. Informovala, že podle těchto výše zmíněných bodů, jednání Jana Litomiského splňuje skutkovou povahu trestného činu z podvracení republiky.¹⁸⁶

Jan Litomiský se především hájil tím, že šířil a zpracovával pouze pravdivé informace a že jeho činnost byla legální.¹⁸⁷

Někteří „trestnou“ činnost Jana Litomiského potvrdily. Například podle výpovědí dvou osob, které byly u Jana Litomiského na návštěvě 31. prosince 1980, vypověděly, že u Jana Litomiského bylo mnoho dalších návštěvníků, které se seznamovaly s již zmíněnými materiály. Obě dvě osoby vypověděly, že si u Jana Litomiského přečetly materiály, které se týkaly Charty 77, nebo časopis „Svědectví“ a „Listy“. Další svědkyně vypověděla, že se u Jana Litomiského mohla také seznámit s některými materiály Charty 77, VONS, nebo se článkem „*Přežije SSSR rok 1984?*“.¹⁸⁸

Dle hlavního vyšetřovatele StB. Miroslava Svobody byl Jan Litomiský nebezpečný pro zřízení republiky, tím že i po upozornění v činnosti pro VONS nadále pokračoval a teď budu pro lepší autentičnost citovat přímo z dokumentu: „*zaměřil se zejména na mladé lidi, kteří dosud nemají dostatek životních a politických zkušeností k tomu, aby byli schopni se správně v takových věcech orientovat.*“¹⁸⁹

---

¹⁸⁵ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ Tamtéž.

Navrhnul aby:

- 1) Byla podána žaloba na Jana Litomiského z trestného činu podvracení republiky
- 2) Propadnutí některých předmětů zajištěných během domovních prohlídek
- 3) Zabraní předmětů, které pocházely z domovních prohlídek u Stanislava Adámka, Stanislava Komína, Ing. Marie Holubcové a Ing. Pavla Roubala¹⁹⁰

---

¹⁹⁰ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

3.3 Soud s Janem Litomiským

Soudní řízení se konalo 23. října 1981 od 8:30 hod. u Krajského soudu v Českých Budějovicích za předsednictví JUDR. Jana Bláhy, senát byl složen ze soudce z povolání, kterým byl JUDr. Jan Melichar, a soudců z lidu Marií Jiříková, Josefem Petrem a Vojtěchem Šimou.¹⁹¹ JUDr. Pilný zastupoval obžalobu. Jednání bylo veřejné, ale vstupenku na soudní přelíčení získali pouze matka Jana Litomiského a jeho bratr Vladimír. Ostatní místa byla obsazena neznámými účastníky.¹⁹²

Soud probíhal následovně. Nejdříve prokurátor přednesl výtah ze spisu případu a přednesl písemné odvolání podané Janem Litomiským. Jan Litomiský tvrdil, že jeho činnost byla v souladu se svobodou slova. Poté následovala přestávka, která trvala od 11:20 hod. do 12:25 hod. Následovala řeč obhájce Jana Litomiského JUDr. Tomáše Prokopce. Ten rekapituloval písemné odvolání a poukazoval na nesrovnalosti ve výpovědi svědků při vyšetřování a před soudem, na přihlížení pouze k některým faktům z výpovědi s cílem poškodit Jana Litomiského anebo například na zamítnutí svědků obhajoby. Požadoval navrácení případu zpět k projednání a předběžné propuštění z vazby. Na to reagoval zástupce prokuratury, který neviděl žádné problémy při projednávání soudu a za hlavní prohřešek Jana Litomiského označil zejména jeho členství ve VONS, který popsal jako nezákonnou organizaci. Dále poukazoval na telefonát do Vídně Ivanu Medkovi, kterého popsal jako člověka „*neprátelského smýšlení, který provádí podvratnou činnost vůči naší republice.*“ Pak upřesňoval výklad svobody projevu, kdy podle něj Jan Litomiský mylně vychází ze článku z mezinárodního paktu. Svobodu slova prokurátor popisoval takto: „*nesmí obsahovat nic, co by se dalo nazvat protisocialistické...*“ Jan Litomiský poté znovu připomínal svá předchozí tvrzení a trval na jejich obsahu. Upřesnil, že obsahem hovoru do Vídně bylo blahopřání k narozeninám, a že žádný z dokumentů nebyl protisocialistického charakteru. Pak následovala přestávka do 16:00 hod. Po přestávce byl vynesena rozsudek a bylo podáno závěrečné vysvětlení, ve kterém bylo uvedeno, že se Jan Litomiský dopustil všech obvinění, ale nejvíce mu bylo vytýkáno členství ve VONS.¹⁹³

---

¹⁹¹ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

¹⁹² Sdělení VONS č. 277 „Odsouzení ing. Jana Litomiského“ z 5. listopadu 1981, In: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978-89*, c. d., příloha, CD, dok. č. 278, str. 953.

¹⁹³ LP, Sb. VONS, inv. č. 204, sign. IV/1, kart. č. 34.

Jan Litomiský se obhajoval tím, že VONS považuje za volné sdružení občanů. Odmítl uvést, jakým způsobem získával informace o činnostech prokuratury, bezpečnosti a soudů. Při obhajobě své činnosti se dovolával čl. 19 Mezinárodního paktu o občanských a lidských právech. (vyhl. č. 120/1976 Sb.). Na to soud reagoval takto: „*Obžalovanému nemohl soud přisvědčit ani pokud se dovolával již citovaného článku. Mezinárodního paktu o občanských a lidských právech. Práva zastávat svůj názor bez překážky a na svobodu projevu jakýmkoliv způsobem podle vlastní volby, zakotvená v odst. 1 a 2 cit. Článku, nelze totiž chápat odtrženě od ust. Odst. 3 téhož článku, v němž se zdůrazňuje, že užívání uvedených práv může podléhat určitým zákonným omezením, jež jsou nutná také k zajištění ochrany národní bezpečnosti, veřejného pořádku nebo morálky.*“¹⁹⁴

Podle sdělení VONS č. 277 byla závěrečná řeč Jana Litomiského v okamžiku citace platných československých zákonů přerušena.¹⁹⁵

Jan Litomiský byl nakonec odsouzen ke třem letům vězení a po odpykání trestu ke dvou letům ochranného dohledu. Všechny předměty, které byly odebrány při domovní prohlídce propadly. Jan Litomiský se proti rozhodnutí soudu odvolal přes svého právního zástupce JUDr. Tomáše Prokopce. Odvolání bylo podáno 3. prosince 1981. Dne 7. ledna 1982 bylo oznámeno, že bylo zamítnuto. Senát Nejvyššího soudu ČSR zamítl námitky obhajoby. Jan Litomiský se tím tedy stal devátým pravomocně odsouzeným členem VONS.¹⁹⁶

---

¹⁹⁴ ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB.

¹⁹⁵ Sdělení VONS č. 277 „Odsouzení ing. Jana Litomiského“ z 5. listopadu 1981, In: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978-89*, c. d., příloha, CD, dok. č. 278, str. 953.

¹⁹⁶ Sdělení VONS č. 277 „Odsouzení ing. Jana Litomiského“ z 5. listopadu 1981, In: *tamtéž* dok. č. 278, str. 953.

3.4 Jan Litomiský ve vězení a jeho život po propuštění

Jan Litomiský si svůj trest odpykával ve věznici v Plzni-Borech, kde byl nucen pracovat na výrobě skleněné bižuterie pro Preciosu, kde dělal brusiče.¹⁹⁷ Ve vězení byl spolu s Václavem Havlem, Jiřím Dienstbierem a Dominikem Dukou, kteří se ale nacházeli na jiném oddělení – oddělení A. „*Já jsem byl na třetím úseku, a to byly ty šatony, Havla se neodvážily do šatonů poslat, kdežto my jsme byli nižší kategorie*“. S Václavem Havlem se občas setkal. S Jiřím Dienstbierem se scházeli v prádelně.¹⁹⁸ „*Setkávali jsme se poměrně často protože každou neděli byly kulturní akce třeba sportovní dny, ty byly nejlepší, protože tam jsme se přihlásili třeba na šachy a já jsem první partii prohrál a pak jsme si mohli dělat, co chtěli.*“¹⁹⁹

Dne 17. listopadu roku 1982 probíhalo projednání žádosti Jana Litomiského o podmíněném propuštění. Projednání probíhalo Okresním soudem Plzeň – město. Nejdříve byl zrekapitulován rozsudek, pak byly přečteny posudky ze zaměstnání v JZD a místa bydliště, hodnocení jeho chování při výkonu restu, které bylo shledáno jako lepší průměr. Byl oceněn za pracovní morálku, za splnění stanovených úkolů, za dodržování vězeňského řádu. Byl ale kritizován za nepořádek v osobních věcech, kde bylo uvedeno špatné stlaní postele a malá osobní aktivita. I přes jeho vzorné chování byl učiněn závěr, že ÚNV nedoporučuje podmíněné propuštění, jelikož se jeho chování nedá považovat za vzorné a nelze zaručit, že jeho pobyt v ÚNV splnil účel.²⁰⁰ Poté následovala obhajoba Jana Litomiského, který bral svůj trest za nespravedlivý a podmíněné propuštění by považoval za napravení křivdy. Okresní soud Plzeň-město Jana Litomiského nepropustil. Jan Litomiský podal stížnost na usnesení dne 15. prosince 1982. Krajský soud v Plzni stížnost zamítl. Rozhodnutí bylo podepsáno soudcem JUDr. Josefem Pučelíkem.²⁰¹

O projednání žádosti o propuštění Jana Litomiského dále informovalo Sdělení VONS č. 318 ze dne 2. února 1983.²⁰²

---

¹⁹⁷ Článek „*pozdrav mluvčích Charty 77 A.D. Sacharovovi, Moskva*“, In: Informace o Chartě 77, [online], č.1, r. 87, str. 4, [vid. 15. 4. 2019], dostupné z: https://www.vons.cz/data/pdf/infoch/INFOCH_01_1987.pdf

¹⁹⁸ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou 29. května 2019.

¹⁹⁹ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou 29. května 2019.

²⁰⁰ LP, Sb. VONS, inv. č. 204, sign. IV/10, kart. č. 34.

²⁰¹ Sdělení VONS č. 318 „*Projednání žádosti o podmíněné propuštění ing. Jana Litomiského*“ ze 2. února 1983, In: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978-89*, c. d., příloha, CD, dok. č. 319, str. 1076.

²⁰² LP, Sb. VONS, inv. č. 204, sign. III/7, kart. č. 34.

Propuštění se Jan Litomiský dočkal až dne 18. února 1984, po tříletém výkonu trestu ve vězení. Několikrát žádal o zkrácení trestu, jeho žádostem však nebylo nikdy vyhověno.²⁰³

Byl na něj uvalen ochranný dohled, kdy se Jan Litomiský musel pětkrát týdně hlásit na stanici VB v Pelhřimově, která se nachází 15 km od místa jeho bydliště – třikrát v pracovních dnech ve čtyři hodiny a v sobotu a neděli kolem deváté hodiny.²⁰⁴ Mohl se pochybovat pouze v nejbližších obcích a byla mu také zakázána účast na nedělních bohoslužbách evangelického sboru v Opatově.²⁰⁵ Pokud se chtěl účastnit bohoslužby, musel vždy podat písemnou žádost čtrnáct dní předem. Na každou žádost mu bylo vždy vyhověno. Nesměl ale chodit na bohoslužby do Opatova, a tak musel docházet do Strmčech.²⁰⁶ Během této doby pracoval jako lesní dělník u lesní správy Horní Cerekev.²⁰⁷ Během ochranného dohledu nesměl opustit katastr Vyskytné.

Jan Litomiský požádal dne 19. srpna 1985 o propuštění z ochranného dohledu. Jeho žádost byla zamítnuta až 11. února 1986 Okresním soudem v Pelhřimově, tedy pouze týden před ukončením ochranného dohledu. Z ochranného dohledu byl Jan Litomiský propuštěn 18. února 1986. Podle zprávy náčelníka odboru VB Okresní správy SNB Pelhřimov ze dne 24. února 1986 se Jan Litomiský nedopustil trestné činnosti a podmínky ochranného dohledu plnil. Bylo ale dodáno: „*Vzhledem k předchozí trestné činnosti a současnému způsobu života lze předpokládat, že osoba bude pokračovat v trestné činnosti, a tedy uložený ochranný dohled nesplnil svůj účel, pro který byl uložen.*“²⁰⁸

Jan Litomiský vypověděl, že určitou izolovanost pocítil až po propuštění z vězení, hlavně díky ochrannému dohledu.²⁰⁹

Jan Litomiský se dne 6. ledna 1987 stal spolu s Lucií Šilhánovou a Josefem Vohryzkem novými mluvčími Charty 77. Vystřídali na tomto postu Annu Šabatovou, Martina Palouše

---

²⁰³ Sdělení VONS č. 318 „Projednání žádosti o podmíněné propuštění ing. Jana Litomiského“ ze 2. února 1983, In: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978-89*, c. d., příloha, CD, dok. č. 319, str. 1076.

²⁰⁴ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou, 29. května 2019.

²⁰⁵ Článek „Sdělení VONS č. 358 – „Propuštění Ing. Jana Litomiského““ In: *Informace o Chartě 77*, r. 84, č. 3.

²⁰⁶ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou 29. května 2019.

²⁰⁷ Článek „*pozdrav mluvčích Charty 77 A.D. Sacharovovi, Moskva*“, In: *Informace o Chartě 77*, [online], č.1, r. 87, str. 4, [vid. 15. 4. 2019], dostupné z: https://www.vons.cz/data/pdf/infoch/INFOCH_01_1987.pdf.

²⁰⁸ Sdělení VONS č. 440 „Zpřísnění podmínek ochranného dohledu“ z 8. května 1985, In: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978-89*, c. d., příloha, CD, dok. č. 443, str. 1419

²⁰⁹ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou, 29. května 2019.

a Jana Šterna.²¹⁰ Dobu kolem roku 1987 nazval vcelku uvolněnou, ale následně k blížícímu se roku 1988 začala atmosféra přitvrzovat.²¹¹

Během této doby, tedy kolem roku 1986-87 hledal nové zaměstnání. „*Hledal jsem práci topiče v Praze, většinou jsem se nechytal, tak mi Míra Hájků, to byl takový šéf topičů chartistů se znal se všemi řediteli hotelů, a ten mi sehnal práci v AXA, kde mě přijali na dobu určitou, myslím na čtyři měsíce.*“²¹² Původně po přesáhnutí lhůty se měla smlouva změnit na dobu neurčitou k tomu však nedošlo. „*V době, kdy byl v Praze Gorbačov, tak StB přijeli, do té kotelny, šli za ředitelkou a jednak ji řekli, že mě musí hlídat abych se nehnul z práce ten den, takže mě chodila zástupkyně ředitelky každou hodinu kontrolovat a zároveň jí řekli, že pokud tam neskončím, tak tam skončí ona.*“ Tímto aktem byl na nátlak StB z kotelny na konci dubna 1988 vyhozen a do revoluce 1989 byl nezaměstnaný. V této době byl Jan Litomiský již ženatý a zaměstnaná byla pouze jeho manželka, a to v jihlavské lékárně. Jan Litomiský poznamenal, že na základě toho, je zřetelné, že pravděpodobně špatně pracovala organizace StB, jelikož v Pelhřimově měla jeho manželka problém sehnat práci, kdežto v Jihlavě práci našla. Během této doby Jan Litomiský získal placené stipendium na studium a překlad Lutherových spisů. Z Anglie mu přicházel každý měsíc šek s peněžní částkou, a tímto způsobem s manželkou žili do roku 1989.²¹³

K zahlazení odsouzení Jana Litomiského došlo usnesením Okresního soudu v Pelhřimově dne 30. října 1989.²¹⁴

Během listopadu 1989 se Jan Litomiský zapojil do demonstrací a organizace generální stávky. „*Najednou pro mě přijeli členové Občanského fóra s Pelhřimova a chtěli, abych se zapojil a abych měl nějaký projev, tam se chodilo k soše sv. Václava... tam jsme se shromažďovali až do generální stávky...*“ Po generální schůzce sami funkcionáři KSČ začali pokládat funkce a začali jednat s Občanským fórem. Na dotaz, jak se cítil po Sametové revoluci popsal: „*Byl to pro mě pocit uvolnění, neuměl jsem si to ani představit, já jsem si nikdy neuměl představit, že to bude tahle rychlý a takhle důsledný... já jsem doufal, že se v nejlepším případě bude více respektovat svoboda projevu*

---

²¹⁰ Článek „*pozdrav mluvčích Charty 77 A.D. Sacharovovi, Moskva*“, In: Informace o Chartě 77, [online], č.1, r. 87, str. 4, [vid. 15. 4. 2019], dostupné z: https://www.vons.cz/data/pdf/infoch/INFOCH_01_1987.pdf

²¹¹ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou, 29. května 2019.

²¹² Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou, 29. květen 2019.

²¹³ Rozhovor s Janem Litomiským vedený Hanou Čapkovou, 29. květen 2019.

²¹⁴ Krajský soud v Českých Budějovicích, soudní spis k případu Jana Litomiského, spis. zn. 1 T 10/81, příloha rehabilitačního spisu, spis. zn. 3 Rt 236/90.

a dodržování lidských práv.“ Jan Litomiský uvedl, že si neuměl představit, že se režim tímto způsobem zhroutí.²¹⁵

Dne 18. října 1990 se na žádost Krajské prokuratury v Českých Budějovicích začala projednávat rehabilitace případu Jana Litomiského. Dne 13. prosince 1990 došlo k neveřejnému zasedání o soudní rehabilitaci Jana Litomiského. Prokurátor JUDr. Vladimír Kruchňa navrhl rozsudek z 23. října 1981 spolu s rozsudkem ze 7. ledna 1982 zrušit, a tím i zastavit trestné stíhání Jana Litomiského. Tímto aktem došlo k rehabilitaci Jana Litomiského a zrušení rozsudku za podvracení republiky.²¹⁶

Posléze byl půl roku předsedou Městského národního výboru v Pelhřimově a měl vedle sebe dva členy komunistické strany jako místopředsedy. Shodli se, že ho povedou jako provizorium a došlo ke svobodným volbám. V té době ještě netušili, že celý systém národních výborů bude zrušen a založeno bude obecní zřízení. V roce 1990 byl ve volbách zvolen do České národní rady za Občanské fórum. Do té doby, než bylo v Pelhřimově zvoleno zastupitelstvo, tak vykonával funkci současně s funkcí poslance. Později mandát v České národní radě obhájil, ale již jako člen Křesťanskodemokratické strany (KDS). Byl jejím členem, ale kandidoval na kandidátce Občanského fóra, jelikož nesohlasil s koalicí KDS s lidovci.²¹⁷ Po sloučení s ODS přešel do poslaneckého klubu občanských demokratů. Od roku 2006 do roku 2010 byl vládním zmocněncem pro lidská práva a od roku 2010 je v penzi.²¹⁸

---

²¹⁵ Rozhovor s Janem Litomiským veden Hanou Čapkovou, 29. května 2019.

²¹⁶ Krajský soud v Českých Budějovicích, soudní spis k případu Jana Litomiského, spis. zn. 1 T 10/81, příloha rehabilitačního spisu, spis. zn. 3 Rt 236/90.

²¹⁷ Rozhovor s Janem Litomiským veden Hanou Čapkovou, 29. května 2019.

²¹⁸ In: *Paměť národa* [online], [vid. 5.5.2019], dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/litomisky-jan-20170317-0>.

Závěr

Bakalářskou práci jsem začala psát s vědomím, že nemám moc velké tušení o tom, kdo Jan Litomiský je a čím byl vlastně tak významný. Ano, není tak znám jako Václav Havel, Jiří Dientsbier nebo třeba Rudolf Battěk, o kterých jsem předtím již slyšela. Ale rozhodně to neubírá na jeho zásluhách za dob normalizace. Většina informací o Janu Litomiském není celistvě zpracovaná a spíše jsou publikovaná v rámci jiných případů. Cílem bakalářské práce bylo zejména zmapovat život Jana Litomiského za dob normalizace.

Jan Litomiský byl po celou dobu svého vyšetřování přesvědčen o své nevině a tvrdil, že provozoval legální činnost, za kterou by neměl být vůbec potrestán. Zejména žádal dodržovat lidská práva a svobodu. Během výslechů odmítal vypovídat o dalších osobách, kterým by mohl svojí výpovědí uškodit a nenechal se StB vyprovokovat. Během rozhovoru jsem se ho dotázala, zdali došlo k nějakým extrémním okamžikům během domovních prohlídek, či výslechů. Odpověděl, že se k němu chovali v rámci možností většinou slušně. Také potvrdil, že většina informací uvedena ve vyšetřovacím spisu, zejména jeho výpovědi, jsou pravdivá. Dále uvedl, že až do roku 1980 nezaznamenal žádnou velkou perzekuci ze strany StB, tušil ale, že ho pravděpodobně sledují, což nebylo díky jeho činnosti tak překvapující.

Jan Litomiský sám v rozhovoru uvedl, že už si ani nedokázal představit, že by mohl režim padnout, ale i přesto do pádu režimu soustavně pracoval pro opozici, i když riskoval, že by mohl být znovu odsouzen. A to i v období, kdy už měl manželku a rodinu. Ačkoli jeho manželka nikdy nebyla trestně stíhána sama měla problém nalézt zaměstnání, které získala díky sympatiím v okolí Jihlavy. Zejména v období, kdy byl i Jan Litomiský nezaměstnaný, žili hlavně z jejího příjmu. Myslím si, že tento fakt pouze dokazuje, jak moc Jan Litomiský svoji práci pro VONS a Chartu 77 považoval za důležitou.

Jsem velice vděčná, že jsem mohla příběh Jana Litomiského zpracovat a zprostředkovat jeho osud dalším, kteří o něj budou mít v budoucnosti zájem, protože na tyto příběhy by se nemělo zapomínat.

Seznam použitých pramenů

Archivní prameny a soudní spisy:

Archiv bezpečnostních složek, sbírka *Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V)*: arch. č. V-4653 CB.

Krajský soud v Českých Budějovicích, soudní spis k případu Jana Litomiského, spis. zn. 1 T 10/81, příloha rehabilitačního spisu, spis. zn. 3 Rt 236/90.

Libri prohibiti, sbírka *Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných*.

Periodika:

Informace o Chartě

Literární listy

Hlasy Čechů a Slováků v Austrálii

Edice dokumentů:

BLAŽEK, Petr – PAŽOUT, Jaroslav: *Nejcitlivější místo režimu*, Praha: Pulchra, 2008. 144 str., ISBN: 978-80-904015-2-5.

HOPPE, Jiří: *Pražské jaro v médiích: Výběr z dobové publicistiky*, Praha, Brno: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR – Doplněk, 2004. 444 str., ISBN: 80-7239-162-3.

PAŽOUT, Jaroslav – BÁRTA, Jan – BLAŽEK, Petr – CHEMIŠINCOVÁ, Lenka – KAHUDA, Jan – KELLER, Petr – MÁDLOVÁ, Vlasta – RAPAVÁ, Ivana: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978-1989: edice dokumentů*. Praha: Academia, 2014. 410 str., ISBN: 978-80-200-2388-9.

Rozhovory:

Litomiský, Jan rozhovor autorky (29. května 2019).

Prameny na webových stránkách:

Moskevský protokol, In: *Totalita* [online], [vid. 3. 5. 2019], dostupné z: http://www.totalita.cz/txt/txt_prot_mosk_1968.php.

Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ In: *Totalita* [online], [vid. 3. 5. 2019], dostupné z: http://www.totalita.cz/txt/txt_pouceni.php.

Seznam použité literatury

BLAŽEK, Petr: *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha: Filozofická fakulta UK, 2005, 355 str., ISBN: 80-7363-007-9.

BLAŽEK, Petr – PAŽOUT, Jaroslav: *Dominový efekt: Opoziční hnutí v zemích střední Evropy a pád komunistických režimů v roce 1989*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd české republiky, 2013, 426 str., ISBN: 978-80-7285-166-9.

BOBEK, Michal – MOLEK, Pavel – ŠIMÍČEK, Vojtěch: *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009, 1005 str., ISBN: 978-80-210-4844-7.

CUHRA, Jaroslav – ELLINGER, Jiří – GJURIČOVÁ, Adéla – SMETANA, Vít: *České země v evropských dějinách. Díl 4. Od roku 1918*. Praha: Paseka, 2006, 358 str., ISBN: 80-7185-794-7.

HOPPE, Jiří: *Opozice '68. Sociální demokracie, KAN a K 231 v období Pražského jara*. Praha: Prostor, 2009, 390 str., ISBN: 978-80-7260-216-2.

KALINOVÁ, Lenka: *Konec nadějí a nová očekávání: k dějinám české společnosti 1969–1993*. Praha: Academia, 2012, 396 str., ISBN: 978-80-200-2043-7.

KAPLAN, Karel: *Československo v letech 1967–1969*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993, 81 str., ISBN: 80-04-26142-6.

OTÁHAL, Milan: *Normalizace 1969–1989. Příspěvek ke stavu bádání*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, 252 str., ISBN: 80-7285-011-3.

OTÁHAL, Milan: *Opozice, moc, společnost 1969–1989. Příspěvek k dějinám normalizace*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994, 124 str., ISBN: 80-85800-12-8.

PAŽOUT, Jaroslav: *Trestněprávní perzekuce odpůrců režimu v Československu v období takzvané normalizace (1969-1989)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2017, 603 str., ISBN: 978-80-2785-205-5.

PERNES, Jiří: *Dějiny Československa očima Dikobrazu 1945–1990*, Brno: Barrister & Principal, 2003, 230 str., ISBN: 80-85947-89-7.

RYCHLÍK, Jan: *Češi a Slováci ve 20. století: spolupráce a konflikty 1914–1992*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, Vyšehrad, 2012, 677 s., ISBN: 978-80-7429-631-4.

RYCHLÍK, Jan – PENČEV, Vladimír: *Od minulosti k dnešku: dějiny českých zemí*. Praha: Vyšehrad, 2018, 687 str., ISBN: 978-80-7429-881-3.

SUK, Jiří – KOPEČEK, Michal – ANDĚLOVÁ, Kristina – VILÍMEK, Tomáš – HERMANN, Tomáš – ZAHRADNÍČEK, Tomáš: *Šest kapitol o disentu*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2017, 304 str., ISBN: 978-80-7285-208.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Fotografie Jana Litomiského pořízena roku 1982 (ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB)

Příloha č. 2: Místo nálezu pornografického materiálu v bytě Jana Litomiského (ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB)

Příloha č. 3: Místo nálezu pornografického materiálu v bytě Jana Litomiského (ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB)

Příloha č. 4: Místo nálezu materiálu na přípravu výbušniny (ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB)

Příloha č. 5: Sdělení Charty 77 (ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB)

Příloha č. 6: Fotografie nalezené výzdoby v ložnici J. Litomiského s prezidentem Husákem (ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB)

Příloha č. 7-8: Opis usnesení o domovní prohlídce u J. Litomiskému a příkazu k provedení prohlídky sloužící zřejmě jako podklad pro vypracování sdělení VONS (LP, Sb. VONS, inv. č. 204, sign. I/2, kart. 34)

Příloha č. 9: Článek „Případ Jana Litomiského“ in: Hlasy Čechů a Slováků v Austrálii: r. 2, č. 10, 19. května 1981 str. 1 (LP, Sb. VONS, inv. č. 204, sign. IV/12, kart. 34)

Příloha č. 10: Prohlášení přátel J. Litomiského o štafetové hladovce na jeho podporu (LP, Sb. VONS, inv. č. 204, sign. IV/4, kart. 34)

Příloha č. 11: Petice požadující zastavení trestního stíhání Jana Litomiského – zorganizované ACAT a Výborem Charlie Soukupa (LP, Sb. VONS, inv. 204, sign. IV/5, kart. 34)

Příloha č. 12: Sdělení VONS č. 277 informující o odsouzení Jana Litomiského krajským soudem v ČB (LP, Sb. VONS, inv. č. 204, sign. III/5, karton č. 34)

Příloha č. 13: Sdělení VONS č. 285 informující o potvrzení rozsudku nad Janem Litomiským Nejvyšším soudem ČSR (LP, Sb. VONS, inv. č. 204, sign. IV/20, karton č. 34)

Příloha č. 14: Zpráva o průběhu soudního projednání žádosti Jana Litomiského o podmíněčné propuštění (LP, Sb. VONS, inv. č. 204, sign. IV/10, kart. 34)

Příloha č. 15: Pohlednice Amnesty International adresovaná prezidentu ČSSR Gustávu Husákovi, která obsahovala žádost o propuštění J. Litomiského (LP, sb. VONS, inv. č. 204, sign. IV/20, kart. č. 34)

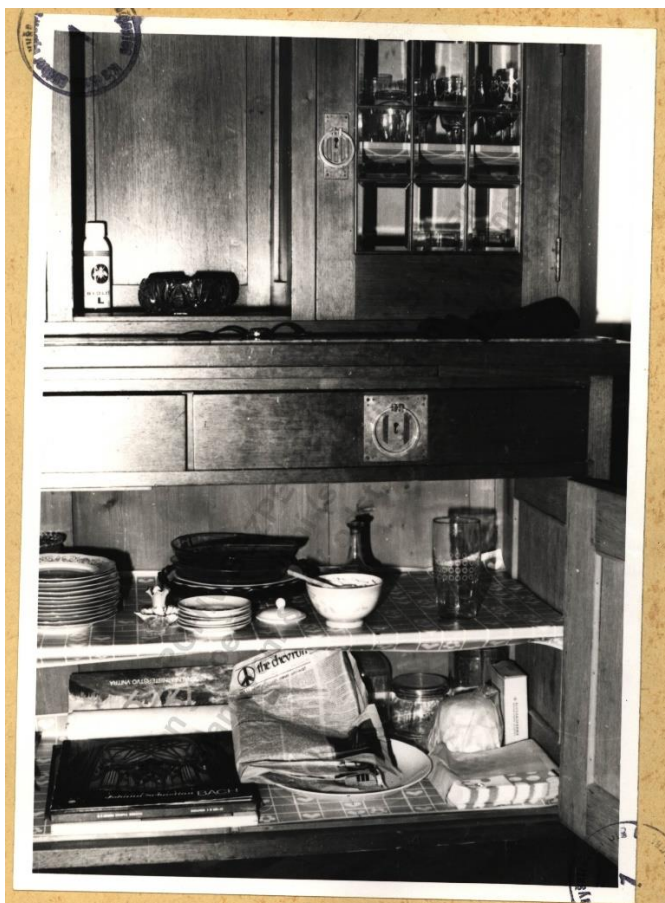
Obrazová a dokumentární příloha

Příloha č. 1: Fotografie Jana Litomiského pořízena roku 1982 (Archiv bezpečnostních složek, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V): arch. č. V-4653 CB)

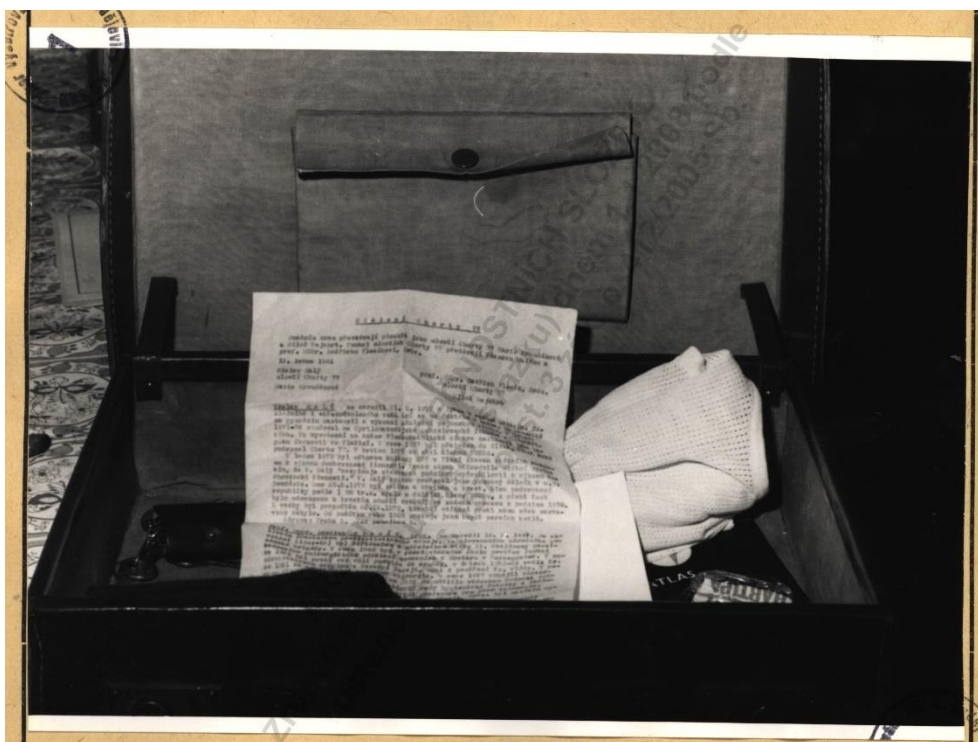
Příloha č. 2: Místo nálezů pornografického materiálu v bytě Jana Litomiského (ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB)

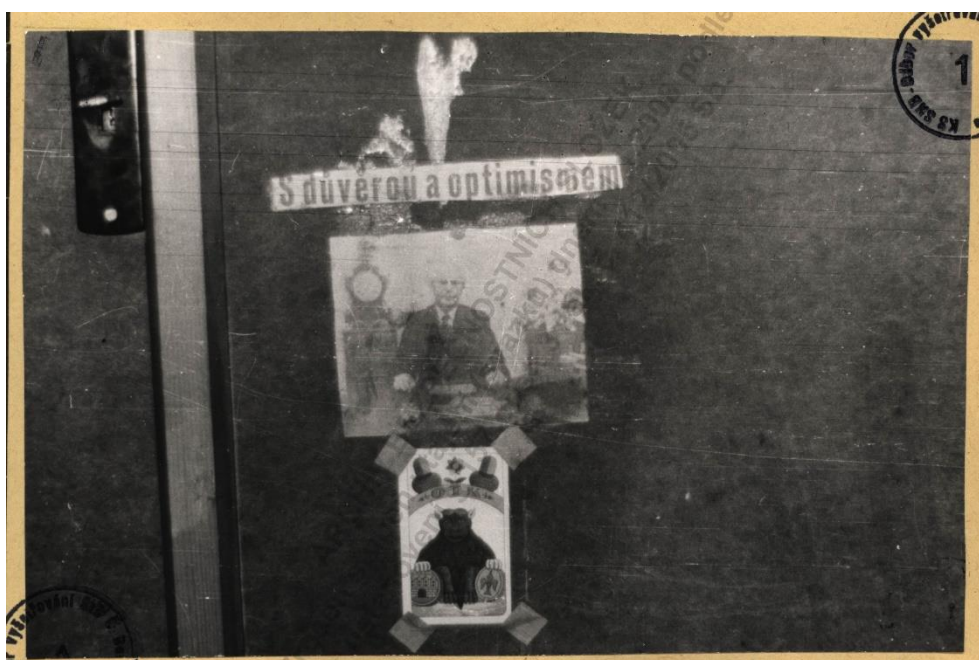
Příloha č. 3: Místo nálezu pornografického materiálu v bytě Jana Litomiského (ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB)

Příloha č. 4: Místo nálezu materiálu na přípravu výbušniny (ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB)

Příloha č. 5: Sdělení Charty 77 (ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB)

Příloha č. 6: Fotografie nalezené výzdoby v ložnici J. Litomiského s prezidentem Husákem (ABS, Sb. SV StB – V, arch. č. V-4653 CB)

Usnesení o domovní prohlídce
(domácího dodatečně):
provede: maj. Jiráček, instrim. Tanda,
opor. Hrošpa, por. Věštek
(ve skutečnosti ještě další 3 učiteli)
Důvody:
Dne 4. 1. 1979 zahájilo OOV B Pelhřimov
podle § 160 odst. 2 trestního občanského
pro ochranu mravní výchovy mládeže podle
§ 217 odst. 1 trestního, neboť bylo zjištěno,
že se v domě č.p. 2 ve Vzdělávací ulici
místy mládež 18 let věku pěstují alkohol
a nepřípustně a nedovoleně, čímž jsou tyto
místy vystaveny nebezpečí zneužití a jsou
vedeny k zabití a nemravnému spůsobu
života.

Větráním bylo zjištěno, že se v objektu
schází i trestané osobami, kteří do noci
poráda i vzhledem k tomu, že se pěstují alkohol +
a je zde postavení se mládeží místy pěstují drogy,
dále se v anamnézích mládežnických rozvinuje pornografie
a jiné nevhodné historky. Z toho důvodu je předpoklad,
že se v domě č.p. 2 ve Vzdělávací ulici historky,
případně drogy nacházejí, proto jsem se rozhodl provést
v jeho domě domovní prohlídku.
PELHŘIMO
Schválil: Vyhledávací orgán v
Mareškově opor. Vácha maj. Jiráček

Příloha č. 7-8: Opis usnesení o domovní prohlídce u J. Litomiskému a příkazu k provedení prohlídky sloužící zřejmě jako podklad pro vypracování sdělení VONS (LP, Sb. VONS, inv. č. 204, sign. I/2, kart. 34)

HILASY

ČECHŮ A SLOVÁKŮ V AUSTRÁLII

Fortnightly for
Czechs and Slovaks
in Australia
Ročník 2.

Price 80c

Registered for posting
as a publication
— Category B

Číslo 10

19. 5. 1981

Koukejme /s výše 500m/, jak nám Sydney utěšeně roste! Foto Ant.Cermák

PŘÍPAD JANA LITOMISKÉHO

IVAN MEDEK

Po zatčení mluvčího Charty 77 ing. Rudolfa Batška, který je již od června 80 protiprávně ve vazbě, je zadržení a obvinění ing. Jana Litomiského pravděpodobně nejvýznamnějším zásahem bezpečnosti proti Chartě 77 a zejména proti VONSu, jehož byl v poslední době ing. Litomiský důležitým členem. Povoláním je ing. Jan Litomiský agronom a v generaci třicátníků patří k nesporným a všestranně fundovaným zemědělským odborníkům. Lidé ve Vyskytné, kde žil, a v nedaleké Dolní Cerekvi, kde pracoval v JZD, ho za takového považují stále, i když už po podpisu Charty není agronomem. V okruhu přátel - a těch má Jan Litomiský neuvěřitelné množství - je však považován především za jednoho z nejagilnějších a nejdůležitějších představitelů laiků mezi evangéliky. Jeho znalosti a informace o moderní evangelické teologii a o filozofii vůbec přesahují rámec

amatérského zájmu. Od jara 68 pracoval v ekumenických skupinách nejen jako vynikající organizátor, ale přispíval vydatně i myšlenkovým podílem. Jeho dům ve Vyskytné se stal místem setkání mladých lidí debatujících o filozofii, poslouchajících fundované úvahy a rozborů nových knih atd. To, že takové schůzky považuje StB za činnost odporující československým zákonům, je známé. Ale stejně je přece známé a snad i jasné, že ustoupit před tlakem StB a přestat se scházet by znamenalo jen potvrdit, že policie má pravdu, zatímco každé malé dítě / a ostatně i StB sama/ ví, že zásahy bezpečnosti proti mladým lidem a zákazy jejich schůzek porušují zákony. Co tedy dělat? Máme přestat toho Heideggera číst nebo máme upozornit na to, že StB a VB si počínají protizákonně. - Jak to dopadlo, dnes

Pokračování na str. 2

Sociál-realismus v praxi

Komunistická praxe, za jejíž dítko se reálsocialismus vydává, odhaluje několik anomálií, z nichž budiž uvedena jedna: výrobní prostředky vlastní stát, ten je jejich skutečným majitelem, a je fakticky také jediným zaměstnavatelem. Stát shromažďuje zisky jako jediný velký monopol, který zcela ovládá výrobní sféru, peněžnictví, distribuci. Stát plánuje a investuje. Stát obchoduje s okolním světem. Veškerý majetek se tedy soustředil v rukou státu, který je zase majetkem jediné strany, což dokonce stvrzuje ústava. Ale stranu ve skutečnosti vlastní aparát, který řídí nejen ji, ale i stát, a tím též celou společnost. Ovšem ani on vlastně nerozhoduje samostatně, pouze plní směrnice orgánů, které stojí nad ním a ty zase jsou poslušny nadnárodnímu centru.

V hodinách politického školení se čs. občan učí, že "práce námezdního dělníka vytváří hodnotu, která převyšuje hodnotu jeho pracovní síly." Tak vzniká nadhodnota, kterou si majitel pracovní síly /t.j. stát/ přivlastňuje. To je zisk, který rozmnožuje jeho /rozuměj státu/ majetek. Nadpráce a její výsledky mají sloužit celé společnosti k ukojení společenských potřeb. Zatímco objem příjmů za posledních deset let v Československu zhruba vzrostl o čtvrtinu, celkové výdaje na spotřební koš stouply o více než 40 procent. Dikážem toho je přepočten cen zboží na průměrný výdělek. Tak na př. na kilo chleba pracuje dělník v Československu 20 minut, v záp. Německu 10 min., na kilo jablek v ČSSR 40 minut., na tabulku čokolády nebo na pět dkg kávy jednu hodinu. Aby si koupil košil, musí pracovat 12 a půl hodiny, obuv dva a půl dne, /ovšem pod Rudého práva Československo dává za pár obuvi vyvezené do socialistického svazu Kčs 12.-!/, na čí v sídlišti dělník pracuje 6 dní na slušný pánský oblek 15 dní zařízení obývacího pokoje jed čtvrt roku atp. S výjimkou oních reálsocialistických států se těžko našly obdobné poměry jinde v Evropě. Na konferenci v Sofii o reálném socialismu hlásil italský delegát, že nek, za jakých pracuje dělníciálistické zřízení, by žá padoevropský dělník neprac prostě by šel do stávk. V slovensku ovšem stávka jako boje za požadavky pracujícího pojmem neznámým, protože pokus o její vyhlášení vyžité zásah mocenského aparátprávními represáliemi. V moc nepřipouští stávku s

11384

Ve dnech 9. - 14. června t.r. proběhla v historickém chrámu Saint-Merri v centru Paříže protestní hladovka třinácti francouzských občanů, k nimž se připojili Jaroslav Rutka se svou ženou Danielou, s cílem upozornit na osud Jana Litomiského a dalších politických vězňů v Československu. Hladovějící se zdržovali v postranní kapli, kam za nimi přicházeli věřící a další návštěvníci kostela, kteří s ním rozmlouvávali o možnostech, jak pomoci vězněným. V kostele i před kostelem byly umístěny nápěvky s dokumentací o poměrech v Československu. Spontánní zájem veřejnosti nebyl malý, jak nasvědčuje zájem AFP, reportáž v deníku Libération, pořad holandské televize, množství dalších podpisů pod peticí za propuštění Jana Litomiského. Paralelně probíhala již od 1. června t.r. štafetová hladovka za propuštění Jana Litomiského též v Praze a v Brně. O jejím průběhu budeme informovat později.

124/15

Příloha č. 10: Prohlášení přátel J. Litomiského o štafetové hladovce na jeho podporu (LP, Sb. VONS, inv. č. 204, sign. IV/4, kart. 34)

11375

Petice za propuštění ing. Jana Litomiského

V západní Evropě, zejména mezi mládeží, se zvedla velká vlna protestu proti uvěznění ing. Jana Litomiského, signatáře Charty 77 a člena VONS.

Po solidarizační hladovce, která byla držena v Paříži, v kostele Saint-Merri, o níž jsme již stručně informovali, je dalším významným počinem mohutná podpisová akce. Petici za propuštění ing. Jana Litomiského podepsalo již 4 419 osob.

Text této petice obíhal v zemích západní Evropy od 20. dubna 1981 do 1. září 1981. 1. září 1981 byla petice zaslána prezidentu Československé republiky, krajskému prokurátorovi v Českých Budějovicích, ministrovi vnitra a na československé vyslanectví v Paříži s tím, že podpisová akce bude pokračovat, a to do dne soudního procesu s ing. Janem Litomiským. Mezi osobami, které petici již podepsali, jsou také:

Alexander Ginsburg, Táňa Pljuščová, Natálie Gorbanevská, Viktor Fainberg, Nikita Stuv, Efim Etkind, Paul Goma, Francois Jacob, Artur London, Elise Ricol-London, Jean Lebrun, René Allio, Daniel Gélín, Gilles Thonon, Pierre Emmanuel, Paul Thibaud.

Text petice

Adresáti: 1/ JUDr. Pavel Pilný, krajský prokurátor v Českých Budějovicích
2/ dr. Gustáv Husák, prezident ČSSR
3/ Jaromír Obzina, ministr vnitra ČSSR
4/ Ambassade de Tchécoslovaquie en France

My, níže podepsaní, jsme se dozvěděli, že 17. února 1981 byl vzat do vazby inženýr Jan Litomiský /narozen 19.8.1943, bytem Vyskytná u Pelhřimova, agronom JZD/ a obviněn podle paragrafu 98, odst. 1 trestního řádu ČSSR z podvracení republiky.

Jan Litomiský je signatářem Charty 77 a členem VONS /Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných je československou ligou pro lidská práva a členem Mezinárodní organizace pro lidská práva/. VONS se pravidelně obrací na československé politické a právní orgány svými peticemi a sděleními, v nichž upozorňuje na případy porušování práva, a svou aktivitou zůstává v rámcich zákonnosti.

Jan Litomiský je členem československé církve evangelické a jako křesťan je přímý, upřímný a nezištný. Ve svém domě pořádá filosofické a teologické diskuse, jež byly otevřeny všem.

Jme přesvědčeni, že VONS společnosti neškodí, ale naopak přispívá k posílení spravedlnosti a klidu.

Připojujeme se k našim československým přátelům, křesťanům i ateistům, kteří hájí Jana Litomiského a žádáme společně s nimi okamžité propuštění a zastavení trestního stíhání proti němu. Rovněž žádáme osvobození všech ostatních "vězňů svědomí" v Československu.

Jméno	Adresa	Povolání	Podpis
Následuje 4 419 podpisů.			
ACAT /Křesťanská společnost pro odstranění trýznění/ a Výbor Charlie Soukupa, Paris 4.9. 1981			

124/13

Příloha č. 11: Petice požadující zastavení trestního stíhání Jana Litomiského – zorganizované ACAT a Výborem Charlie Soukupa (LP, Sb. VONS, inv. 204, sign. IV/5, kart. 34)

Sdělení č. 277 - Odsouzení ing. Jana Litomiského

Dne 23.10.1981 se konalo u krajského soudu v Českých Budějovicích za předsednictví JUDr. Bláhy soudní řízení proti ing. Janu Litomiskému, agronomovi JZD Dolní Cerekev, signatáři Charty 77 a členu VONS, který je od 17.2.1981 ve vazbě. Obžalobu zastupoval JUDr. Pilný. Ačkoliv jednání bylo veřejné a v jednací síni bylo 21 míst, vstupenku obdržela pouze matka a bratr obžalovaného. Ostatní místa obsadili neznámí muži. Žaloba vinila Ing. Litomiského ze zhromažďování, přechovávání a rozšiřování materiálů a protistátním charakterem, ze spojení se zahraničím, které poškozují zájmy republiky, z aktivity ve VONS. Dále mu vytýkala hanobení představitelů státu, negativní vztah k SSSR a ostatním státům soc. soustavy a chování, které není v souladu se společenskými normami.

Ing. Litomiský nosil dlouhé vlasy. Začátkem roku se zúčastnil slušně oblečen maturitního večírku svých bývalých spolužáků. Dvě účastnice tohoto setkání vypověděly, že jmenovaný se svým zjeve, vyřikal jejich představám o slušném člověku. Tyto výpovědi byly brány jako důkaz jeho nepřizpůsobivosti společenským normám. Negativní vztah ing. Litomiského k čs. státnímu a společenskému zřízení soud vyvořil z věty, kterou obžalovaný řekl na téže setkání: "Jestli chcete o mně něco vědět, poslechněte si Svobodnou Evropu." Tři pracovnice pošty ve Zvolenu dosvědčily, že ing. Litomiský telefonoval do Vídně, což on nepopřel; nicméně soudem předpokládaný obsah telefonu, který měl údajně poškozovat zájmy republiky v zahraničí, nebyl v průběhu vyšetřování ani hlavního líčení zjištěn.

Nelze tudíž tvrdit, že by tím bylo naplněno znění litery odst.8 a a § 98 tr.z. - totiž spojení s cizím činitelem za účelem znevažování a poškozování čs. státního a společenského zřízení v zahraničí. Z pouhého konstatování v jedné zahraniční novině, že ing. Litomiský je aktivním a významným členem VONS, soud bez dalšího důkazního řízení učinil jednoduchý závěr, uvedené konstatování vzal jako nezvratné faktum, které zvyšuje jeho společenskou nebezpečnost a dokazuje, že veřejně vystupoval proti rozhodnutím čs. justičních orgánů s úmyslem je zkraslovat, právě tak jako relativizovat naše zákonodárství. Negativní vztah k SSSR a ostatním státům soc. soustavy byl dokazován tím, že se v bytě obžalovaného našla při domovní prohlídce Amalrikova studie "Přežije SSSR rok 1984?" Z nahodilých konfiskací při domovní prohlídce se rovněž dokazovalo bez jakéhokoli důkazu či svědectví, že ing. Litomiský nabízel svým známým časopisy u něho zabavené. Žálost obžalovaného, aby v duchu existujících právních zásad byli slyšeni také navržené svědkové obhajoby - zvláště když uvážíme, že svědků obžaloby bylo jen minimum a jejich výpovědi byly nepodstatné - senát zamítl. Závěrečná řeč ing. Litomiského byla v momentu, kdy začal citoval platné čs. zákony, přerušena.

Senát potom vynesl rozsudek, jímž odsoudil ing. Litomiského ke 3 letům odnětí svobody a po uplynutí trestu k

Příloha č. 12: Sdělení VONS č. 277 informující o odsouzení Jana Litomiského krajským soudem v ČB (LP, Sb. VONS, inv. č. 204, sign. III/5, karton č. 34)

1329

2 letům tzv. ochranného dohledu /v podstatě analogické domácímu vězení/. Obžalovaný se proti rozsudku odvolal.
V Praze 5.11.1981

VONS
Čs. liga pro lidská práva
člen Mezinárodní Federace
pro lidská práva

Sdělení č. 285 - Rozsudek nad Janem Litomiským potvrzen

Dne 7.1.1982 zamítl v odvolacím řízení senát Nejvyššího soudu v Praze odvolání ing. Jana Litomiského proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích, jímž byl odsouzen za údajnou trestnou činnost dle § 93/1 tr.z. /podvracení republiky/ k trestu odnětí svobody na tři roky a k následujícímu ochrannému dohledu na dva roky. Senátu Nejvyššího soudu předsedala JUDr. Marie Dojčárová.

Soud probíhal za faktického vyloučení veřejnosti, jak je ostatně v obdobných případech zvykem. Senát zamítl všechny formální námítky obhajoby proti nedostatku líčení u prvního instancního soudu a za meritorní prohlásil pouhý fakt, že ing. Jan Litomiský je členem VONS, který "je notoricky znám jako nezákonná organizace provádějící diskreditaci státních orgánů a justice". Také vysvětlení obžalovaného ohledně jeho motivace k práci ve VONS, totiž že jako křesťan nepovažuje jakýkoli člověkem stvořený systém za dokonalý, nicméně, že cítil povinnost v rámci platných zákonů přispět k nápravě nedostatků, zcela pominul. Když se ing. Jan Litomiský ve svém odvolání opíral o zakotvení svobody tisku, projevu a o petiční právo, jež jsou dány čs. právním řádem, dostalo se mu od zástupce prokuratury odpovědi, že vychází mylně z článku, který je součástí mezinárodního paktu, neboť pro čs. občany jsou důležité tzv. vlastní, nám bližší národní normy, kde jsou články, které limitují tuto svobodu tak, že nesmí obsahovat nic, co by se dalo nazvat /!/ protisocialistickým, co by bylo zaměřeno proti pracujícímu lidu a vedoucí úloze KSČ.

Ing. Jan Litomiský je již devátým pravomocně odsouzeným členem VONS. V současné době se vede trestní stíhání proti sedmi dalším, z toho tři jsou ve vazbě.

10.1.1982

VONS
Československá liga pro lidská práva
člen Mezinárodní federace pro
lidská práva

Príloha č. 13: Sdělení VONS č. 285 informující o potvrzení rozsudku nad Janem Litomiským Nejvyšším soudem ČSR (LP, Sb. VONS, inv. č. 204, sign. IV/20, karton č. 34)

Soudní projednání žádosti o podmíněčné propuštění
Jana Litomiského

13220

143/21

17. 11. 1982, Plzeň - Bory

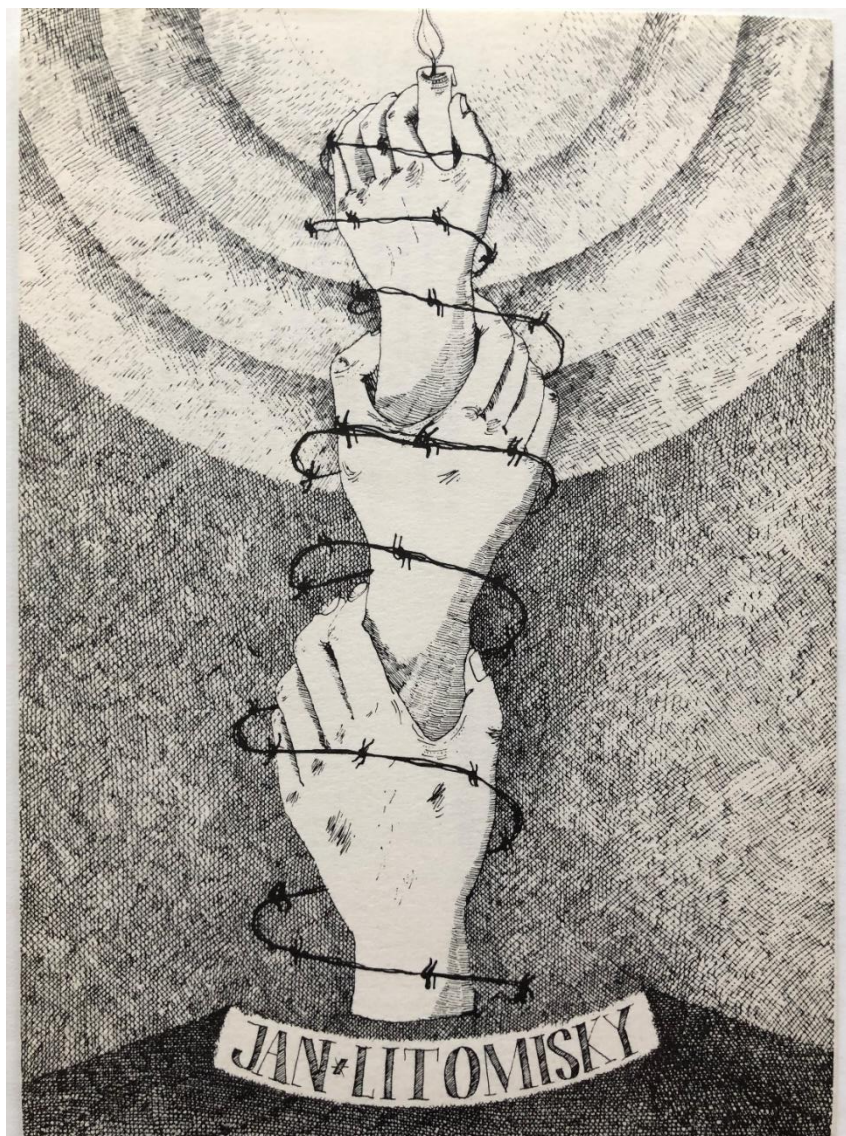
Obsazení: Soudece, 2 přísedící, zapisovatelka - prokurátor chybí
Vězeň, vychovatel
Matka, bratr

V budově byla též snoubenka odsouzeného a jeden jeho přítel,
kteří však nebyli k projednání připuštěni

Průběh:

- 1/ Rekapitulace rozsudku /§ 98 - podvracení republiky /,
termín nástupu a výstupu /18.2.1984/
- 2/ Čteny posudky z posledního zaměstnání /JZD/ a místa byd-
liště /MNV Vyskytná/ - hodnocení vesměs kladná /bylo čte-
no již v Budějovicích/
- 3/ Čteno hodnocení dosavadního průběhu výkonu trestu/.
Mnou subjektivně posouzeno jako kladné. Vyzdvížena
dobrá pracovní morálka, plní stanovené úkoly a nařízení,
dodržuje vězeňský řád, nemá kázeňské přestupky. Dostal
celkem 5 pochval, 1x důtku za nedodržení technologické-
ho /výrobního/ předpisu. Negativně hodnocen pořádek
v osobních věcech /stlaní postele ap./, ale v současné
době již bez problémů. Malá osobní aktivita, plní pou-
ze nařízení a předpisy, jinak je pasivní. Avšak je čle-
nem zeměpisného kroužku. Celkový závěr: ÚNV nedoporučuje
podmínečné propuštění.
- 4/ Vězeň: Jsem odsouzen za to, že jsem využíval práva svo-
bodného shromažďování, přechovávání a rozšiřování infor-
mací - přerušen soudcem s odůvodněním, že to bylo věci
prvního soudu. *Rizdu*
- Necítím se vinen ve smyslu rozsudku a svůj pobyt zde
považuji za osobní přikori. V žádosti o podmíněčné pro-
puštění vidím možnost, jak alespoň částečně toto příko-
ří zmírnit. V minulosti jsem žil a pracoval jako řádný
občan tohoto státu, a pokud mi v tom nebude bráněno,
chci tak pracovat a žít i nadále.
- 5/ Porada
- 6/ Závěr: Soud dospěl k závěru, že jeho chování se nedá
hodnotit jako vzorné a že z dosavadního průběhu výko-
nu trestu nelze zaručit, že jeho pobyt v ÚNV splnil
svůj účel.

Příloha č. 14: Zpráva o průběhu soudního projednání žádosti Jana Litomiského o podmíněčné propuštění (LP, Sb. VONS, inv. č. 204, sign. IV/10, kart. 34)

Příloha č. 15: Pohlednice Amnesty International adresovaná prezidentu ČSSR Gustávu Husákovi, která obsahovala žádost o propuštění J. Litomiského (LP, sb. VONS, inv. č. 204, sign. IV/20, kart. č. 34)